

Riksdagens protokoll

2000/01:26

Tisdagen den 14 november



Protokoll
2000/01:26

Kl. 14.00 – 16.35
18.00 – 19.39

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 6, 7 och 8 november.

2 § Meddelande om frågestund

Talmanen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 16 november kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsminister Göran Persson, jordbruksminister Margareta Winberg, statsrådet Leif Pagrotsky, statsrådet Ulrica Messing och miljöminister Kjell Larsson.

3 § Anmälan om uteblivet svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2000/01:73

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:73 av Per Westerberg (m) om det statliga ägandet i OM.

Interpellationen kommer inte att besvaras.

Skälet till detta är att interpellanten inte hade möjlighet att delta i debatt den 14 november, den 21 november fanns inte tid för fler interpellationer i kammaren och den 27 november och den 28 november 2000 är inbokade för deltagande i Ekofinrådsmöte i Bryssel.

Stockholm den 8 november 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:86

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:86 av Maud Ekendahl om svenska socialarbetare i Köpenhamn.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunna finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 9 november 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:87

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:87 av Gun Hellsvik om humanism och medborgarperspektiv.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 9 november 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:91

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:91 av Leif Carlson om stöd till barn och föräldrar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 9 november 2000

Socialdepartementet

Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:80

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:80 av Ulla-Britt Hagström (kd) om upphandlingens betydelse för byggkostnader.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är bl.a. utlandsresor.
Stockholm den 10 november 2000
Näringsdepartementet
Björn Rosengren
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

Prot. 2000/01:26
14 november

5 § Svar på interpellation 2000/01:69 om avdragsregler för sponsring

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Anne-Katrine Dunker har frågat mig om vilka åtgärder jag tänker vidta för att underlätta företagens sponsring av kulturen. Anne-Katrine Dunker gör gällande att avdragsreglerna är gamla, luddiga och i första hand anpassade till idrotten.

Det finns inga särskilda bestämmelser om avdragsrätt för sponsring i skattelagstiftningen. Däremot finns det ett uttryckligt avdragsförbud för gåvor. Utgifter för sponsring kan dock, i likhet med en mängd andra utgifter som inte är särskilt reglerade, betraktas som en avdragsgill kostnad.

För avdragsrätt förutsätts att bidragsgivaren har fått en motprestation som står i rimlig proportion till insatsen. Motprestationen kan bestå t.ex. i aktiva reklamåtgärder från mottagarens sida eller i att mottagaren ställer sitt namn e.d. till förfogande i reklamsammanhang. Värdet av eventuell uppmärksamhet i massmedier beaktas självklart också vid bedömningen av om ett bidrag är avdragsgillt. Det har ingen betydelse om sponsringen avser idrott eller kultur. Det avgörande för avdragsrätten är motprestationen. Till den del motprestation saknas är det fråga om en gåva.

Sponsring har ofta ett stort goodwill- och reklamvärde, och det är förstås förklaringen till att näringslivet är villigt att betala en del av svenskt idrotts- och kulturlivs verksamhet med sponsorbidrag. Även om det i det enskilda fallet kan vara svårt att bedöma avdragsrätten kan jag inte hålla med Anne-Katrine Dunker om att den generella regeln, nämligen att utgifter för att förvärva och bibehålla inkomster ska dras av, i sig är oklar. Det är knappast möjligt att i ett sådant fall som sponsring precisera avdragsrätten genom detaljreglering. Jag är inte heller beredd att utvidga avdragsrätten genom att införa avdragsrätt för gåvor.

Anf. 2 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Jag får börja med att tacka ministern för svaret, även om jag inte är helt nöjd med det svar som jag har fått. Jag frågade nämligen vilka åtgärder som ministern tänkte vidta för att underlätta sponsring och inte om ministern tänker göra gåvor avdragsgilla.

Såväl ordet sponsra som sponsring är relativt nya i Sverige. Och som mycket annat uppstod det i USA för att på 80-talet slå igenom i Europa.

Men olika former av stöd till föreningar och institutioner har förekommit under betydligt längre tid också i vårt land.

Sponsringen har kommit för att stanna. Vad som fattas för att den ska slå igenom är klarare regler. De regler som styr sponsringen i dag är föråldrade. Om företaget har rätt till avdrag bedöms i 20 § kommunal-skattelagen. Det allmänna stadgandet som reglerar avdragsrätten för sponsring har i princip haft samma innehåll sedan lagens tillkomst 1928. Och då ska vi alltså komma ihåg att sponsringen har tillkommit betydligt senare. Reglerna säger bl.a. att det ska finnas ett klart samband mellan sponsorn och den sponsrade, något som försvårar sponsring till inte minst kulturen. Därför vill dagens sponsorer hellre tala om goodwill.

Ministern anser inte att reglerna är oklara, och det må så vara. Men Riksskatteverket anser att lagstiftningen saknar direkta regler om avdrag för sponsring.

I det numera berömda domstolsfallet med Pharmacias sponsring av Operan säger regeringsrätten bl.a. att det inte är möjligt att i någon högre grad fastställa vad som är avdragsgillt och vad som inte är det. Pharmaciadomen har alltså inte heller klargjort reglerna, tvärtom.

För många föreningar och institutioner är sponsring livsviktig. Men det handlar inte bara om ekonomiska tillskott utan också om att föra kulturen eller sporten och företagen samman i ett samarbete som båda parter tjänar på.

I de forna planeekonomierna i Öst- och Centraleuropa var det också svårt att övertyga om sponsringens betydelse, eftersom kulturen ansågs tillhöra statens angelägenheter. Lite av det resonemanget förs också i Sverige. Och frågan från 70-talet hänger kvar: Behöver och kan kultur marknadsföras? Självklart bör och ska kulturen marknadsföras. Och varför sponsring av vissa anses som fult är svårt för mig att förstå. Exempelvis tycker inte kulturministern om sponsring. Men inte är det väl fel att våra kulturinstitutioner kan få ett välbehövligt tillskott? Sponsring är lönsam både för kulturen och för företagen.

Av sponsorsmedlen går ca 70 % till sporten och endast 15 % till kulturen. Resterande går bl.a. till social sponsring. 1999 sponsrades 320 svenska institutioner med drygt 200 miljoner kronor – en mycket blygsam summa som motsvarar mindre än 2 % av de offentliga bidragen till kulturen. Sporten får mycket mer, och det är också lättare att satsa pengar på sporten, eftersom man kan sätta reklambudskap på arenor och på idrottsutövarnas kläder. Härmed kan i princip allt marknadsföras, något som inte lika lätt låter sig göras på våra kulturinstitutioner, vilket man också måste ta hänsyn till i bedömningen.

Därför vill jag till sist återigen fråga ministern om det ändå inte är dags att se över reglerna för sponsringen, eftersom inte ens de myndigheter som ska handha bedömningen av sponsringen tycker att det är självklart hur man ska bedöma.

Anf. 3 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! För ett par år sedan hade vi ett kulturseminarium på Handelskammaren. Jag ställde där en fråga till skattetjänsteman nummer två i hierarkin om det var fel på lagstiftningen när det gäller sponsring. Han sade att det inte är fel på lagstiftningen men att det är fel på kunskapen hos de lokala skattehandläggarna. Min fråga till honom var då självklar,

nämligen om han tänkte anordna något slags vidareutbildning av skattehandläggarna. Han tvekade, men efter att jag hade upprepat frågan sade han att det skulle komma. Det har inte kommit.

Domen mot Pharmacia kom i våras, och det har skapat ännu mer tröghet när det gäller möjligheten att få nya sponsravtal. Och det är självklart att företagen tvekar när de inte vet om de har klara regler att följa.

Precis som Anne-Katrine Dunker här säger är det långsiktigheten som är det viktiga för att kunna få mer pengar till kulturen – något som jag tar för givet att också finansministern vill uppnå. Det är också viktigt för företagen att få goodwill, att sprida kunskap om sina produkter. Det tar jag också för givet att finansministern håller med mig om.

Det är dock inte mindre viktigt att nå nya grupper. Företagen kan ju genom sin sponsring få hela kvällen på Nationalmuseum med information om utställningar, på Operan med operaföreställningar, på Dramaten osv. Vi vet att nya grupper på det här sättet kommer till Dramaten, Nationalmuseum eller Operan och till små utställningar ute i vårt land och får därmed del av kulturen – inte bara den kvällen eller eftermiddagen utan för framtiden. Nya grupper lär sig vad svensk och internationell kultur är.

Mot den bakgrunden är jag väldigt besviken över finansministerns svar. Det tyder nästan på lite ointresse. Finansministern menar väl att det här är kulturministerns bord men hon är också ointresserad – ja, hon är t.o.m. negativ till sponsring. Här står man dock på våra fina kulturinstitutioner och vet inte hur man ska handlägga frågan. Jag frågar återigen:

Tycker finansministern att det är riktigt att de här kulturinstitutionerna ska sväva i okunskap om vilka regler som gäller?

Tycker finansministern att det är riktigt att resurser till kulturen går förlorade?

Tycker finansministern att det är riktigt att nya grupper som vi så gärna vill nå står utanför det fina kulturutbud som ju finns i Sverige?

Anf. 4 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det finns inget skäl till okunskap om nuvarande lagstiftning. Denna är alldeles klar när det gäller avdragsrätten för sponsring. Elisabeth Fleetwood sade ju att det inte gällde klarheten i själva lagstiftningen utan att det var en diskussion om tillämpningen som hon tog upp.

Reglerna är det inget fel på. Jag tror att inte heller tillämpningen egentligen är det stora problemet. Vad som faktiskt förvånar mig är att både interpellanten och Elisabeth Fleetwood talar sig varma för mer resurser till kulturen. Båda representerar Moderata samlingspartiet som ju är det parti som är känt för att vara det mest kulturfientliga partiet och som mest är motståndare till anslag till kulturen. Att i stället för reella anslag till kulturen hoppas på sponsring tycker jag nog inte riktigt är rätta metoden. Kulturen, liksom idrotten, ska gärna ha, tycker jag, ett gott utrymme för sponsring, men det kan inte vara så att kulturen i första hand ska förlita sig på sponsring. Kulturen ska i stället i första hand ha ett reellt samhälleligt stöd. Jag beklagar att Moderata samlingspartiet för det mesta motarbetar det.

Jag tycker att det är viktigt med sponsring både för kulturlivet och för idrottsrörelsen. Det finns entydiga regler på den punkten. Jag har ingen

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

anledning att kommentera enskilda fall som har avgjorts av våra rättsvårdande myndigheter. Utan tvekan har det inte varit några svårigheter med att tillämpa de regler som vi har. Däremot är det så när det gäller grundregeln, något som interpellanten möjligen vill ändra på, att man ska ha kostnader för intäkternas förvärvande och att det måste finnas en motprestation från den som är beredd att ge sponsring till någon, vare sig det gäller kulturlivet eller idrottslivet. Det inte går att ändra på det sambandet. Vill man ändra på det är det naturligtvis en helt annan typ av förutsättningar för sponsorverksamhet som man är ute efter.

Sammanfattningsvis vill jag mycket bestämt hävda att omfattningen av sponsringen i vårt land är ett gott betyg och ett bevis på att vi har goda lagregler för att hantera frågan. Sedan kommer det naturligtvis alltid i det enskilda fallet att förekomma en diskussion om hur tillämpningen ska se ut. Jag tror att varken idrottsrörelsen eller kulturlivet skulle vara betjänt – om det nu är vad Anne-Katrine Dunker och Elisabeth Fleetwood vill ha – av en väldigt detaljerad reglering av hur sponsorverksamheten ska se ut, utan den generella skattelagstiftning som vi faktiskt har gör nog mest nytta både för kulturlivet och för idrottsrörelsen.

Anf. 5 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Att vi är de mest kulturfientliga får vi ständigt höra liksom att det här skulle handla om att ersätta offentliga bidrag till kulturen med bidrag från sponsorföretag. Men det handlar inte om det. Som jag sade tidigare går motsvarande ungefär 2 % av de 14 miljarder ur offentliga medel som avsätts till kulturen via sponsorer. Fortfarande är det alltså fråga om en blygsam summa men den är oerhört viktig. Just kombinationen av offentliga och privata medel är också viktig för de här institutionerna. Men det handlar också om att de företag som är med och stöttar kulturinstitutionerna får en ny syn, en ny kombination, och om att de får fler möjligheter för sina medarbetare att möta kulturen. Det är alltså fråga om att både företagen och de kulturinstitutioner som får ta del av den här sponsringen får möjlighet att mötas på en ny arena. Det handlar alltså inte om att ersätta de offentliga bidragen, utan det handlar om ett tillskott.

Det finns ju flera institutioner som är oerhört beroende av sponsorer. Operan i Göteborg, Dalhalla, Operan här i Stockholm och flera andra stora kulturinstitutioner är verkligen i stort behov av att få dessa medel, utöver de offentliga medlen. Därför tycker jag att det är oerhört viktigt att klargöra de här reglerna. Vad jag skulle vilja att ministern kunde tillstå är just att man kunde utreda frågan. Både Riksskatteverket och andra, som Elisabeth Fleetwood var inne på, som ska bedöma sådant här har ju svårt att klargöra på vilket sätt det ska bedömas.

För idrotten är det väldigt enkelt när reklam hängs på idrottsutövarna själva eller på idrottsarenan. Samma sak låter sig inte lika enkelt göras inom kulturen. Därför måste man se till den goodwill som finns i dag och som måste ha förändrats från år 1928 då den här paragrafen tillkom.

Kan inte ministern ändå tänka sig att utreda frågan?

Anf. 6 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Finansministern säger att det inte är något fel på lagarna eller reglerna. Ändå finns det bland kulturrepresentanterna en enstäm-

mighet om att här finns brister. Menar finansministern att alla kulturchefer för våra stora institutioner och ute i landet har dåligt omdöme och inte vet vad de har att rätta sig efter? Det här går inte ihop. Det kan inte vara så att vi här i kammaren säger att det inte är något fel på lagarna eller reglerna, utan att det är de som ska utnyttja dem som inte begriper sig på dem. Detta är inte möjligt. Ekvationen går inte ihop.

Naturligtvis kommer vi att fortsätta att ta upp detta. Vi har lång tids erfarenhet och vet att vi har kulturmänniskorna med oss, inte minst de många som vi vet vill försöka få till sig nya grupper. Det som för framtiden är det viktiga för kulturen är ju att vi – jag hoppas att det också gäller finansministern – som nu går på Operan, på teater osv. och som så småningom dör bort, ser till att de nya grupperna och de unga människorna lär sig vad vår kultur kan ge.

Mot den bakgrunden är jag missnöjd med svaret. Men vi kommer, som sagt, naturligtvis att fortsätta med den här debatten. Det kommer inte bara Anne-Katrine Dunker och jag att göra, utan det är många runtom i vårt land som kommer att fortsätta debatten. Jag är övertygad om att den kommer att följas av ganska så många.

Anf. 7 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Anne-Katrine Dunker konstaterar att Moderaterna alltid får kritik för att vara det mest kulturfientliga partiet. Jag kan bara bekräfta att den kritiken kommer jag och andra att fortsätta med eftersom den är alldeles korrekt. Det finns ju inget annat parti i riksdagen som vill anslå så lite pengar till kulturen som Moderata samlingspartiet.

Oftast ser jag i de moderata politikernas agerande ett försök att ersätta samhällsbidrag på kulturområdet med den här typen av sponsring. Nu förnekas det här från talarstolen men den praktiska verkligheten är ju den att man från moderat håll ständigt motiverar sina minskade anslag till kulturen med att det i stället går att söka sig sponsorinkomster. Så skulle jag inte vilja se det.

Jag tror att både kulturlivet och idrottsrörelsen har behov av och tycker att det är bra att kunna samarbeta med näringslivet och företagen. Man kan använda sig av sponsormetoden. Jag tror att det ska vara det synsätt som vi har i dag i lagstiftningen, att det fordrar någon form av motprestation för att ta emot de sponsorresurser som man kan få del av. Om det handlar om, vilket Anne-Katrine Dunker egentligen talar om, att man ska utreda ett annat system, dvs. att införa någon form av avdragsrätt för gåvor, då är jag bestämt motståndare till det. Jag tror inte att det är ett sådant system som vi ska ha. Framför allt ska vi inte låta idrottsrörelsen och kulturlivet förlita sig på att det är den enda inkomstkällan för framtiden.

Jag är medveten om att den lagstiftning som vi har och har haft under en mycket lång tid i enskilda fall naturligtvis kan leda till att man kan känna tveksamhet till om sponsring är korrekt eller inte. Det får behandlas av de enskilda myndigheterna.

I det stora hela tycker jag egentligen att med den typ av sponsring som finns i dag för både idrottsrörelsen och kulturlivet är det ganska enkla och hanterbara regler. Det visar sig också att sponsringen har ökat både för idrottsrörelsen och för kulturlivet under lång tid. Men det hade

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

det naturligtvis inte gjort om det hade varit regelverk och annat som hade förhindrat utvidgningen av sponsorverksamheten.

I själva grundfrågan som interpellationen handlar om, nämligen om man ska ändra nuvarande regler, finns det ingen anledning att göra så. Det finns utrymme för fortsatt gott samarbete mellan kultur- och idrottsliv och företagen med olika sponsorintäkter. De kommer att växa under åren på så sätt som har skett under senare tid.

Anf. 8 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Marknadschefen för Naturhistoriska riksmuseet har sagt att risken är att det till slut bara kommer att handla om drinkar och affischer. Det är det som är rädslan när man sätter den typen av krav, att det alltid måste synas, vilket är lätt att göra när det gäller idrottsutövare, som jag sade tidigare. Finansministern har ju själv varit en aktiv idrottsutövare och vet att man som idrottsutövare alltid mycket lättare kan bära på sig reklammaterial än vad man kan som kulturarbetare.

Det är inte Moderata samlingspartiet som står för sponsorpengarna, utan det är företag och andra sponsorer som vill vara med och stötta vår kulturverksamhet därför att de anser det vara viktigt för vårt land, för sitt eget företag och för samhället i stort. Vi försöker att hjälpa till. Här i riksdagen ska vi försöka ta fram regler och lagar som är behjälpliga ute i samhället. Det är därför vi vill försöka hjälpa till att få en förändring av detta. Det handlar inte om att vi ska få en förändring så att gåvor ska bli avdragsgilla, utan det handlar om att det ska bli lättare att göra avdrag, att man ska få avdragsrätt för s.k. goodwill. Det är mycket enklare att få till stånd för dem som satsar pengar inom kulturen än vad gäller idrotten. Vi har som sagt en mycket blygsam summa fortfarande – 200 miljoner kronor, drygt, som satsas i kulturlivet. Det skulle kunna satsas betydligt mycket mera, som också samhället i stort skulle må bra av.

Anf. 9 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Anne-Katrine Dunker och jag har olika uppfattningar i denna fråga. Jag tror att en museichef mycket väl kan känna oro för att om moderaterna skulle få ett större inflytande, skulle också stödet till hans museum och kulturen minska så kraftigt att han skulle bli väldigt starkt beroende av sponsorintäkter. Jag kan förstå att han känner vämjelse inför en sådan situation.

På kulturområdet har samhället och staten, kommuner och landsting ett huvudansvar att se till att det finns en bra grund för ett bra kulturliv. Sponsorintäkterna, som det kan bli fråga om, är naturligtvis kompletterande och kan inte ersätta huvuddelen.

Vi har delade meningar. Anne-Katrine Dunker vill egentligen införa någon form av gåvobistånd. Det handlar om, även om hon säger att hon inte vill göra det, att införa en avdragsrätt som är helt främmande för vårt skattesystem och som är olik den princip som vi har i dag med sponsring, nämligen att den som är beredd att ingå ett samarbetsavtal mellan idrotten, kulturen och ett företag är också beredd till principen att det ska finnas någon form av motprestation för att få den intäkt som man kan få som en del av sponsring. Den principen har fungerat väl, och jag vill inte byta ut den mot någon annan teknik som innebär en allmän generell avdragsrätt för gåvor.

6 § Svar på interpellation 2000/01:39 om grundnivån i föräldraförsäkringen

Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Lena Ek frågar mig dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra situationen för föräldrar som endast erhåller garantinivån i föräldrapenningen, dels om jag är beredd att höja garantinivån.

Den situation Lena Ek frågar mig om är när en förälder inte har rätt till föräldrapenning som motsvarar inkomstbortfall och därför får föräldrapenning motsvarande garantinivån. Detta kan vara fallet när en förälder saknar eller har låg inkomst eller inte uppfyller kvalifikationskraven inom föräldraförsäkringen. I dag gäller att föräldrapenning kan ges till båda föräldrarna under sammanlagt 450 dagar, och dagarna kan tas ut till dess att barnet fyller 8 år eller avslutar sitt första skolar. Under 360 dagar motsvarar ersättningen förälderns inkomstbortfall och är densamma som den sjukpenninggrundande inkomsten. Under 90 dagar motsvarar ersättningen garantinivån, för närvarande 60 kr per dag. För de första 180 föräldrapenningdagarna med ersättning motsvarande inkomstbortfall finns särskilda kvalifikationskrav. För dessa krävs att föräldern varit försäkrad för sjukpenning under minst 240 dagar i följd efter barnets födelse.

Den 1 januari 2000 förbättrades föräldrapenningen genom höjd ersättningsnivå vid flerbarnsfödsel samtidigt som barnbidragen höjdes.

Regeringen kommer under hösten att lämna en proposition till riksdagen om vissa förbättringar inom föräldrapenningen, den tillfälliga föräldrapenningen och föräldraledighetslagen. Därutöver har jag tillsatt en utredning som ska se över vissa av de ekonomiska stöden till barnfamiljerna. Syftet är att göra en analys av de samlade effekterna av stöden och se vilka möjligheter det finns inom ramen för den generella välfärdspolitiken att stödja barnfamiljerna på ett mer effektivt sätt. När det gäller garantinivån inom föräldraförsäkringen bestämmer de ekonomiska ramarna om och när förbättringar kan ske.

Anf. 11 LENA EK (c):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! Den här frågan grundar sig egentligen på två svåra problem, som jag ser det. Vi går nu ganska raskt mot en situation befolkningsmässigt där det blir en pensionärsboom. Samtidigt fattas det – det finns olika uppgifter på detta – enligt uppgift 180 000 barn för att vi ska kunna ha en tillväxtnivå som gör att vi på ett rimligt sätt klarar av de demografiska utmaningar som vi står inför framöver. Det är ett nationellt problem som är mycket svårt och tungt. Men det som är svårare och tyngre är djupt mänskliga problem som unga föräldrar befinner sig i när de antingen inser att de ska ha barn eller funderar över om de ska försöka att skaffa sig barn.

De här reglerna, som har legat oförändrade sedan 80-talet, missgynnar eller gör det väldigt svårt i praktiken för unga människor, människor

som studerar, är arbetslösa eller ännu inte, av en eller annan anledning, har jobbat och hunnit nå den kvalificeringsnivå som finns i reglerna.

60 kr om dagen – det är ungefär 1 800 kr i månaden. Det finns ingen människa i detta land som klarar sig på den summan, inte ens om man räknar in bostadsbidrag och den höjning av flerbarnstillägget som budgetförslaget innebar senast.

1 800 kr i månaden innebär i praktiken att när Socialstyrelsen presenterar sin statistik över vilken grupp som behöver socialbidrag och använder sig av det är ensamstående föräldrar, mestadels förstas kvinnor, med barn överrepresenterade i den statistiken. Det är klart att de är, för det blir dit som de måste vända sig för att kunna klara vardagen. Den vardagen är minsann ingen lyxtillvaro utan den minsta möjliga överlevnadsnivån i dagens läge.

Den andra delen är barnens situation. I regeringens egen barnrapport som kom i våras, *Barn här och nu*, 1999/2000:137, pekar man på att minst vart tionde barn i Sverige i dag – 237 000 barn – lever i familjer där man någon gång om året måste söka socialbidrag. Regeringen påpekar i barnrapporten att detta påverkar familjens sociala situation. Det uppstår en ekonomisk stress som påverkar såväl relationen mellan föräldrarna som barnens uppväxt och gör den mycket mera otrygg än vad som skulle behöva vara fallet.

För tio år sedan, innan den ekonomiska krisen, var det 176 000 barn, enligt regeringens egen statistik, som befann sig i den här situationen. Den senaste rapporten visar alltså att det nu rör sig om 237 000 barn.

Jag tycker att det ur fördelningspolitisk synvinkel är oacceptabelt att göra som regeringen har gjort, att under så många år välja bort satsningen på de ekonomiskt mest sårbara småbarnsföräldrarna.

Anf. 12 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Eftersom Lena Eks beskrivning bygger på ett faktaunderlag som jag har överlämnat till riksdagen har jag ingen annan uppfattning om själva beskrivningen. Däremot drar Lena Ek en slutsats på grundval av sin beskrivning som jag inte tycker att man bör göra, att bakgrunden till regeringens beskrivning ska kopplas till ursprungsfrågan, nämligen till garantinivån i föräldraförsäkringen.

Om man enbart drar den slutsatsen missar man själva poängen. Vad vi har beskrivit i bl.a. barnskrivelsen och det delbokslut som Valfärdskommittén har gjort är att det krävs en mångfald av insatser. Den främsta insatsen är att se till att också ensamstående kvinnor får arbeten som är rimligt betalda och som de kan försörja sig på. Det som Lena Ek nu beskrev är just denna bakgrund och inte garantinivån i föräldraförsäkringen.

Men över till huvudfrågan, till den fråga som interpellationen handlade om, nämligen garantinivån i föräldraförsäkringen. Jag har i olika sammanhang sagt att det är en fråga som vi måste se över. Om man jämför med 1987 då ersättningen låg på 60 kr skulle den i dag vara 95 kr, om relationen var densamma. För närvarande håller vi på att se över frågan, och precis som jag säger i mitt skriftliga svar är det naturligtvis de ekonomiska ramarna som avgör när ett förslag kan genomföras.

Jag tycker också att det är viktigt att man tar hänsyn till det som Lena Ek tog upp i sin beskrivning, att många unga i dag studerar längre,

kanske fram till 25 års ålder eller ännu längre. Det är precis i den åldern som många unga vill bilda familj. Har man då studerat länge befinner man sig i en besvärlig ekonomisk situation.

Men den allra viktigaste insatsen för dem som inte studerar – och det kan man erfara av en del av rapporterna – är att underlätta för dem att få en fast förankring på arbetsmarknaden som gör att de kan bygga upp sin tillvaro så att det kan känna sig trygga när de bildar familj.

När det gäller den andra sidan av beskrivningen tänker jag främst på de som studerar och de som inte har kommit in på arbetsmarknaden.

Anf. 13 LENA EK (c):

Fru talman! Socialförsäkringsministern och jag är inte oense om statistiken. Den talar ju sitt tydliga, deprimerande språk och det är inget tolkningsproblem med det.

Om man fortsätter att läsa regeringens rapport finns det en statistik över arbetsmarknadsläget. Ensamstående föräldrar är inte längre överrepresenterade bland dem som är långtidsarbetslösa. Så är det inte. Men enligt Socialstyrelsens statistik och regeringens rapport *Barn här och nu* är ensamstående föräldrar överrepresenterade när det gäller långvarig inskrivning hos de sociala myndigheterna för erhållande av socialbidrag.

Det är alldeles fel signal. Vi vill ju uppmuntra unga människor till att vara samhällsnyttiga och skaffa barn. Sedan får de signalen att det är värt 60 kr om dagen. Jag har som Centerpartiets ekonomiska talesman lagt fram ett budgetförslag där vi anser att 200 kr om dagen borde vara den lägsta ersättningsnivån i föräldraförsäkringen.

Man behöver komma upp en liten bit över den norm som finns i socialbidragssystemet. Varför en liten bit över? Jo, därför att man ska inte behöva vara beroende av sociala bidrag när man som ung skaffar barn. Man måste också kunna ge barnet och familjen något mer än det existensminimum som socialbidragsnormen utgör, för det är verkligen ett existensminimum utformat i syfte att det ska vara en övergångsersättning vid tillfällig ekonomisk kris.

Att bilda familj innebär ju inte en tillfällig ekonomisk kris. Det är ett långsiktigt ansvarsfullt åtagande som alla i samhället – särskilt vi som är yngre än 40-talistgenerationen – vill uppmuntra till väldigt mycket. Annars kommer inte pensionssystemet att fungera. Det kommer inte att finnas någon som kan ta hand om de gamla.

Det är alltså en samhällsfråga och en djupt mänsklig fråga att de unga som är i färd med att bilda familj får en vettig ekonomisk situation. Det handlar om fördelningspolitik, fru talman.

Jag noterar att också statsministern tycker att det är viktigt att det ska födas fler barn. Han uppträder på bilder i kvällspressen i kavaj och slips glatt hållande en bebis i famnen. Han uppmanar unga människor att skaffa fler barn tidigare. Det är en väldigt motstridig signal att då säga att detta är värt 60 kr om dagen och att ni får stå i kö hos socialen därför att där kan ni få pengar till mat för dagen.

För mig är detta en fördelningspolitiskt motbjudande situation. Då har jag en följdfråga. Det ska göras utredningar och undersökningar, och det har redan tillsatts en utredning. Det som socialförsäkringsministern hänvisade till i sitt interpellationssvar, innebär det att man kan vänta sig att

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

nivåerna kommer att höjas så att de unga människor som vill bilda familj får en rejäl chans att göra det på vettiga ekonomiska villkor?

Anf. 14 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Återigen drar Lena Ek slutsatser på grundval av barnskrivelsens statistik och Socialstyrelsens socialbidragsstatistik på ett sätt som leder fel. Vi har inga delade meningar om att det finns skäl att se över föräldraförsäkringen också ur det här perspektivet. Sedan kan man lösa detta med grunddelen i försäkringen på lite olika sätt. Lena Ek har interPELLERAT om ett sätt, men det kanske finns fler sätt att titta på ingången i föräldraförsäkringen. Jag säger i mitt svar att detta resonemang pågår och att jag håller på med denna analys.

Men att, som Lena Ek nu gör, dra sådana slutsatser att problemet för dem som är behovssökande vore löst enbart genom en förändring av garantinivån eller genom en annan förändring av ingången i föräldraförsäkringen är att göra det för enkelt för sig. Min ingång i det resonemang som Lena Ek beskriver är en del föräldraförsäkring och en större del som gör att människor får fast förankring i arbetslivet – vilket är absolut grundläggande – att det finns en omvärld runt familj och barn som gör att man kan vara förälder under lugna, trygga villkor.

Man kan inte enbart se på garantinivån i föräldraförsäkringen. Hade livet varit så enkelt, hade problemet med socialbidragsberoende förmodligen varit löst för länge sedan. Men så enkel är ej problematiken.

Återigen: Ingången i föräldraförsäkringen är väsentlig. Jag håller på att se över den för att sedan återkomma till riksdagen. Det som är avgörande för hur förslaget kommer att se ut och för när det ska läggas fram är de ekonomiska ramarna.

Anf. 15 LENA EK (c):

Fru talman! Vi kan skala bort frågan om arbetsmarknadssituationen, därför att den är viktig. Men den drabbar just nu, i denna konjunktur, inte särskilt ensamstående föräldrar. Vi kan skala bort barnomsorgsfrågan. Där har vi helt olika åsikter. Jag vill ha mer pengar och mer valfrihet till familjerna, som ger dem en möjlighet att skapa mer tid med barnen.

Men om vi håller oss i den här diskussionen till föräldraförsäkringen har vi nu i Sverige – jag ska inte säga genomlidit för det är ju ett nöje att det är högkonjunktur – för sjätte året högkonjunktur. Vi har överskott i statsbudgeten. Vi har i och för sig en stor skuld som ska betalas och som kostar 80 miljarder om året. Men det finns ändå i alla ekonomiska dokument som lämnas av finansministern, som var här alldeles nyss, ett uttalat reformutrymme, vilket påpekas hela tiden och som det förhandlas om i olika sammanhang. Det måste ju kännas väldigt bittert för de ensamstående föräldrar som kanske är studerande och som satsar sin framtid på att utveckla sig, klara sig själva och kunna bidra till samhället genom att göra en stor insats efter sina studier och som blir med barn. De hamnar då i en ekonomisk katastrofsituation, för det är ju vad det är.

Vi kan också skala bort alla de människor som har andra problem ihop med detta. Det som interPELLationen rör är de människor som befinner sig i en alldeles vanlig situation; att de ska ha barn, att de behöver den ersättning som finns i föräldraförsäkringen. Och vad är regeringens svar till den ordningssamma, ordentliga studerande eller arbetslösa unga

människa utan en massa biproblem som får 60 kr om dagen? Detta har under sex år av högkonjunktur varit en orörd grundnivå i föräldraersättningen. Fortfarande, på sjätte året i en högkonjunktur, finns fortfarande inte svaret: Ja, vi ska hjälpa er för det är viktigt med barn och med familj för er och för oss.

Prot. 2000/01:26
14 november

Svar på
interpellationer

Anf. 16 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Det är väl bra att Lena Ek skalar bort frågorna om arbetsmarknadspolitiken och barnomsorgen i debatten, men man kan ju inte skala bort dem i verkligheten. Den beskrivning som Lena Ek startade med var sådan att det fanns anledning att ge den typen av exempel.

När det gäller sex år av högkonjunktur är det ju inte så att de sex åren av högkonjunktur och dess resurser har använts till ingenting, utan de har använts för att skapa mer utrymme och bättre stöd. Bl.a. har de använts till barnfamiljer, till förlängd föräldraförsäkring som kommer nu, till höjning av barnbidrag som har skett i år och som kommer att ske nästa år. Och, som jag sagt tidigare, vi ser över föräldraförsäkringens ingång – jag vill använda det uttrycket medan Lena Ek kallar det garantinivån – vilket är ett exempel på hur man kan lösa frågan. Inom ramen för det ekonomiska utrymme som vi har finns det möjlighet att diskutera också den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2000/01:57 om försvarsekonomin

Anf. 17 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Ingvar Eriksson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta i syfte att skapa balans i försvarets ekonomi, utan att äventyra försvarets förmåga att fullgöra sina ålagda uppgifter.

Bakgrunden till frågan är att det enligt Ingvar Eriksson råder stor osäkerhet i de ekonomiska underlag som inkommit till Försvarsmaktens högkvarter från förbandschefer ute i landet, baserade på de uppdragsförslag som föreligger.

Jag vill inleda med att säga att vårens riksdagsbeslut om det framtida försvaret ligger fast, liksom de ekonomiska ramarna för de närmast kommande åren. Det finns inget som tyder på att de beräkningar som låg till grund för regeringens proposition *Det nya försvaret* (prop. 1999/2000:30) och sedermera riksdagens beslut inte skulle hålla.

För närvarande pågår Försvarsmaktens interna planerings- och budgeteringsprocess inför nästa verksamhetsår. Högkvarterets grundorganisationsledning får i denna process in äskanden från lokala förbandschefer samt förslag på vilken verksamhet som ska bedrivas. I början av en sådan process är det helt naturligt att de enskilda förslagen tillsammans överstiger det ekonomiska utrymme som riksdagen och regeringen fattat beslut om. Detta förhållande gäller även för andra myndigheter med en stor regional eller lokal organisation.

Högkvarterets grundorganisations- och strategiledningar har nu till uppgift att väga samman förslagen och föreslå myndighetens chef, över-

befälhavaren, en inriktning av verksamheten samt en fördelning av tillgängliga resurser för denna verksamhet.

Jag har erfårit att äskandena från de lokala förbandscheferna tillsammans överstiger det föreslagna anslaget för förbandsverksamheten nästa år med drygt 2 miljarder kronor. Det motsvarar drygt 10 % av det föreslagna anslaget.

Jag anser inte att detta är oroväckande. Beloppet är något större än vad som är brukligt i början av processen, men Försvarsmakten har påbörjat en mycket omfattande omstrukturering av myndighetens organisation och verksamhet, och det kan därför ta lite tid innan de nya förhållandena trängt ned ordentligt i organisationen.

Det är således min uppfattning att detta inte är överplanering. Mot denna bakgrund ser jag inte något behov av en översyn av vårens beslut om det framtida försvaret och därmed att aktualisera frågan om ytterligare förbandsnedläggningar.

Att etablera det nya försvaret är en komplex uppgift och kommer att genomföras med största respekt. En del i detta arbete är att skapa långsiktig balans mellan tilldelade medel och uppgifter, en process som pågår inom Försvarsmakten. Med tanke på omfattningen av omstruktureringen har det hittills varit och kommer även fortsättningsvis att vara självklart för mig och Försvarsdepartementet att följa arbetet på nära håll.

Anf. 18 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret på interpellationen. Dessvärre är det väldigt svårt att vara nöjd med detsamma.

Redan ett halvår efter beslutet i riksdagen om försvarets framtida inriktning med en kraftig omstrukturering av det svenska försvaret står det klart att kostnaderna blir mycket höga, samtidigt som försvarets kapacitet kan komma att sjunka mycket mer än beräknat. Jag hävdar att kostnaderna för driften men också kostnaderna för investeringar i nya anläggningar samt flyttningskostnaderna blir högre än vad som angavs i våras.

Den aktuella situationen inom försvarsekonomin och de stora investeringar som nu planeras som följd av försvarsbeslutet borde rimligen leda till vissa omprövningar. Jag och många med mig anser att det finns mycket starka skäl, såväl försvarspolitiska som försvars- och samhällsekonomiska, att göra en snabb översyn av försvarsbeslutets effekter innan nya förslag inför nästa försvarsbeslut hösten 2001 läggs fram för riksdagen.

Försvarsministern säger i svaret på interpellationen att vårens riksdagsbeslut, liksom de ekonomiska ramarna för de närmast kommande åren, ska ligga fast.

Fru talman! Jag tycker att det är bekymmersamt att statsrådet så självsäkert hävdar att ingenting tyder på att de beräkningar som låg till grund för vårens försvarsbeslut, *Det nya försvaret*, inte skulle hålla.

Fru talman! När det gäller ramen för förbandsverksamheten under år 2001 föreslås att denna ram ska minska med 1 500 miljoner. Men äskandena ligger tydligtvis högre, t.o.m. över det planerade utfallet för innevarande år. Försvarsministern anser att detta inte är oroväckande och att beloppen inte är högre än vad som är brukligt i början av processen.

Fru talman! Jag bejakar att detta hade varit riktigt med de belopp som det är fråga om, om det hade varit en följd av den vanliga planeringspro-

cessen. Men nu är det ju inte så. De utökade utgifterna m.m. som regeringen beslutat om och som inte ligger i den plan som ÖB lämnade in som grund för riksdagsbeslutet i våras kan svårligen negligeras. Det vore ytterst märkligt om denna tillkommande verksamhet vore helt gratis. Eller tänker försvarsministern finansiera det här utanför försvarsramen?

Sverige har investerat i två flygflottiljer för JAS utnyttjande, F 7 och F 10. Nu ska man investera i resterande fyra flottiljer, F 17, F 4, F 21 samt F 16, trots att endast fyra flottiljer ska utnyttjas.

Det minsta man kan säga om detta är att det är ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Nu behövs en översyn och en omprövning inför nästa försvarsbeslut. Det är också så att Riksrevisionsverket har konstaterat i sin rapport *Från hot till skrot* att den internationella verksamheten under anslaget 6:2 till Försvarsmakten har balanserats mot en volym som motsvarar 300–400 man. Nu har regeringen beslutat om 1 900 man. Enligt ÖB kostar denna volym drygt 2 miljarder kronor om året. Det saknas således minst 1,5 miljarder per år. Det är verkligen inte fråga om bagateller. Det skulle vara intressant att höra vad försvarsministern har för kommentar till detta.

Anf. 19 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Det är naturligtvis på det sättet som försvarsministern säger att man ofta i ett inledande skede av en planering inte är helt exakt i sina bedömningar. Det som nu har visat sig är ju att förbandschefernas äskanden ganska rejält överstiger den ram som finns. Läger vi ihop detta, och tar vi också hänsyn till pensionskostnader, kostnader för 18 000 värnpliktiga, fler officerare, rejält mycket fler än vad diskuterades tidigare, samt ökade internationella insatser, så innebär det de facto att kostnaderna kommer att överstiga ramen.

Vi läser här, och försvarsministern sade nyss, att varken försvarsministern eller departementet är speciellt oroliga och att det inte finns något behov av översyn. Min fråga är då: När och vid vilket underskott är försvarsministern beredd att agera?

Vid en eventuell flyttning av flygskolan till Uppsala kommer det att krävas nyinvesteringar. Hur stora kommer dessa att bli? I skrivelsen från högkvarteret talar man om en permanent basering av JAS Gripen vid F 16. Vilka investeringar kommer detta att kräva?

Anf. 20 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är självklart att det finns ett behov av att diskutera försvarets ekonomi. Men det är också en ekonomi som är styrd genom en kombination av dels beslut från riksdagen på regeringens förslag, dels överbefälhavaren i sin egenskap av myndighetschef. När det gäller verksamhetsåret 2001 kommer överbefälhavaren i slutet av december att fastställa den ekonomiska tilldelning som förbandschefer ska ha, och därmed också inriktningen på den verksamhet som de ska bedriva under nästa år. Överbefälhavaren har inte anmält till mig att han ser några svårigheter inför att fatta det beslutet. Det baserar han på det som regeringen har skrivit i budgetpropositionen och som riksdagen förhoppningsvis ställer sig bakom nu under hösten.

Jag fick några speciella frågor. Både interpellanten och Björn Leivik tog upp frågan om det internationella anslaget. Jag har å regeringens

Prot. 2000/01:26
14 november

Svar på
interpellationer

vägnar föreslagit att vi för år 2001 ska ha drygt en miljard kronor för internationella missioner. Det är min avsikt att för budgetåren 2002 och 2003 kunna öka det anslaget eller genom föreskrifter beträffande anslagen A1 och A3, dvs. utbildning, övning och materielanskaffning, kunna ge en inriktning av försvarets verksamhet som är i anslutning till den ökade internationella verksamhet som vi ska ha. Det betyder att vi också i det hänseendet genomför en omstrukturering från det gamla invasionsförsvaret till ett insatsförsvaret med internationella uppgifter.

Låt mig också få säga att frågan om investeringar i samband med alla förändringar som vi har beslutat om när det gäller grundorganisationen har vägts i flera hänseenden. Vi har haft en arbetsgrupp mellan Försvarmakten och Förvarsdepartementet som systematiskt gick igenom alla alternativa grundorganisationsenheter. Där spelade investeringar en roll, men naturligtvis spelade också andra förhållanden roll, som t.ex. närhet och tillgänglighet till övnings- och skjutfält, närhet till de värnpliktigas bostäder osv.

De besluten, som riksdagen nu har ställt sig bakom, är alltså inte enbart byggda på investeringsanalyser utan också på breda ekonomiska analyser och även andra operativa synpunkter för våra grundorganisationsförband.

Anf. 21 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Förvarsministern säger att det är självklart att vi ska diskutera försvarets ekonomi. ÖB ser inte heller några svårigheter. Men nu är det ju så att vi som enskilda medborgare ser stora svårigheter. Vi är visserligen inte förvarsexperter, men vi betvivlar starkt de uppgifter som har kommit fram under resans gång. Vi är väldigt oroliga för att de inte håller.

Här tar förvarsministern upp att investeringar har vägts i flera hänseenden. Då undrar man över just det som jag nämnde, alltså investeringarna inom flygvapnet. Där vet jag att man var inriktad på fyra flottiljer men att man nu investerar i sex flottiljer. Sedan har man för avsikt att lägga ned den modernaste flottiljen, i vilken man fortfarande investerar. Investeringarna är klara i Ängelholm nu vid jultid, och flottiljen fungerar väldigt bra för närvarande. Min erfarenhet är att man inte har de personalproblem som man har på vissa andra ställen. Det är ju också alarmerande.

Jag är väldigt undrande när det gäller investeringarna och att de skulle vara väl avvägda. Det måste ju ändå vara rimligt att anta att om man gör så stora investeringar ska det vara investeringar för framtida behov. Men så ska man lägga ned allt detta om två år och investera i Kallinge och i Uppsala, om man nu ska flytta Krigshögskolan dit. Jag vill också understryka mitt intresse när det gäller hur mycket *detta* kostar. Vi vet också att man ska investera vidare på flera andra flottiljer.

Jag betvivlar, herr statsråd, att man klarar den här uppgiften. Då skulle en väldigt angelägen fråga vara: Hur tänker statsrådet klara den här uppgiften; alltså att lägga ned flottiljer där stora investeringar är gjorda och sedan göra nya investeringar som är lika stora på flera andra flottiljer? Hur i hela världen ska den ekvationen gå ihop?

Då inställer sig genast en fråga. Hur är det egentligen, har man bostadsskillnad mellan investeringar och driftskostnader? Det har man kanske i

försvaret, för jag vet att försvaret hyr anläggningar. Men nog är det så att jag och många andra – ja, hela svenska folket – måste se det som skattebetalare? Det tas ur samma kassa. Vi får vara beredda på att ställa upp både när det gäller investeringar och när det gäller drift. Det är ju inte så att driften blir billigare efter nyinvesteringar. Då blir ju ändå hyreskostnaderna betydligt högre än hittills.

Jag vill gärna ha ett konkret svar på hur statsrådet tänker lösa de problemen. Det kan ju inte vara så att det är fråga om gratisinvesteringar. Vi vet att de investeringar som ingår i försvarsramen också gäller investeringar i materiel. Är det så att det blir för stora, tunga investeringar i anläggningar så kommer inte materielanskaffningen att kunna klaras på det sätt som avses. Då kan inte försvaret bli tekniskt bättre, vilket jag vet att man har haft för avsikt att det ska bli.

Samma sak gäller internationella åtaganden. Vi är intresserade av internationella åtaganden och anser att det ligger i tiden att göra sådana. Men för att klara de uppgifterna måste vi också på hemmaplan dels utbilda folk, dels se till att vi kan klara materielanskaffningen under resans gång.

Jag ställer frågan ytterligare en gång: Hur tänker statsrådet klara den ekonomiska kalkylen?

Anf. 22 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! I våras när vi fattade beslut om försvarets verksamhet lyckades Vänsterpartiet och Miljöpartiet få till en del märkliga förändringar såtillvida att man bl.a. när det gäller Uppsala skulle se över flygskolans placering. Flottiljen skulle läggas ned.

Men nu läser jag i alla fall i Försvarsmakten från högkvarteret den 5 oktober att det var underförstått att förutsättningen för en organisation med fyra flottiljer var att ingen JAS 39-flottilj skulle avvecklas och att F 16 kunde utnyttjas som en framtida permanent JAS 39-flottilj.

Kommer det att bli så? Vilka investeringar kommer detta att kräva?

Jag fick inte heller något svar av försvarsministern när det gäller investeringarna i Uppsala enbart på grund av flyttningen av flygskolan.

Anf. 23 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Interpellanten och Björn Leivik koncentrerade sig på frågeställningen kring flygförarutbildningen och dess lokalisering. Jag avser att kunna lämna ett förslag från regeringen till riksdagen. Jag har inte behandlat detta i regeringen ännu, och därför vill jag i de här sammanhangen svara med hänvisning till de uppgifter som finns i den promemoria som utarbetats inom Försvarsdepartementet. Den promemorian ligger till grund för en kommande proposition, men jag vill understryka att regeringen ännu inte har gjort något ställningstagande.

Dock vill jag nämna att beträffande de investeringar som har skett i Ängelholm så kan man bedöma den samhällsekonomiska och statsekonomiska konsekvensen av dessa först i det läge när den militära verksamheten har upphört och anläggningarna i enlighet med vårt regelverk har kunnat ställas till annan verksamhets förfogande. Det är så det går till när vi lägger ned militära etablissemang. Då kan man göra konklusionen hur det samhällsekonomiska utfallet blev av en investering i t.ex. hangarer eller verkstadsutrymmen.

Försvarets investeringar när det gäller fastigheter, hangarer osv. betalas av brukaren via Fortifikationsverket. De kostnaderna belastar följaktligen drift. Det har inneburit att försvarets chefer nu för tiden är angelägna att hålla tillbaka investeringar och kostnader för hyror. Fortifikationsverket är också inställt på den saken och menar, som den nye gd:n har rapporterat till mig, att det fortfarande finns ganska betydande utrymme för hyrespess på de fastigheter som Försvarsmakten använder via Fortifikationsverket.

I den promemoria som har upprättats i Förvarsdepartementet och där Uppsalafrågan m.m. behandlas vill jag nämna att man inte förutser några betydande investeringar för den lösning som man förespråkar i promemorian.

Anf. 24 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för den lilla redovisning som har kommit, men den gör inte att jag blir mer tillfreds. Fortfarande känner jag stor oro, och jag tror att många människor utanför denna kammare gör detsamma.

Nu talar försvarsministern om flygskolans lokalisering, och att det finns en promemoria som också ligger till underlag för en eventuell proposition. Jag har funnit att det finns brister i den promemorian. Därför har jag bara en rekommendation till försvarsministern vad gäller den frågan: Skjut på det avgörandet! Det ska ju fattas ett mer långtgående försvarsbeslut nästa höst. Tänk till, och dra slutsatser av de ekonomiska problem vi har i dag inom försvarsbudgeten! Vänta med att ta ställning till någonting som inte är överhängande! Det är nämligen så att flygskolan fungerar alldeles utomordentligt bra för närvarande. Det vore synd att riva upp detta och sedan stå inför nya investeringskostnader som är mycket höga.

Förvarsministern är uppenbarligen inte beredd att till oss i dag ge någon som helst synpunkt på vad det ska kosta i Uppsala om man ska flytta dit och om man dessutom ska bygga in någon form av JAS-investeringsstöd i denna flygplats. Allt finns ju redan! Investeringarna är gjorda. Det måste vara slöseri med skattebetalarnas pengar om man inte inser det, och jag hoppas verkligen att statsrådet så småningom inser det.

Ta det lugnt nu, och gör en omprövning och en översyn så att man får fram verkligt bra underlag innan man fattar ett mer långsiktigt beslut för den nya försvarsperioden. Om inte jag är fel underrättad så ska förslag läggas fram nästa höst och beslut sedan fattas så snart som möjligt. Det finns alltså tid.

Vi har problem, men gör dem inte värre. Analysera, gör en snabb översyn och kom med ett bättre förslag!

Anf. 25 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Råder den typ av kris som interpellanten hävdar? Innevarande budgetår har vi ett stort anslagssparande inom Försvarmakten. I huvudsak kommer det att ligga under det som är våra investeringar i ny materiel. Det har olika orsaker. Det finns anledning att bedöma vad som inte blir beställt innevarande år. Det anslag som vi har för utbildning och övning visar inte den typen av kris. Vi har i år väl kunnat finansiera våra internationella operationer.

Jag menar alltså att det inte finns något underlag som för mig pekar på att innevarande år är ett svårt ekonomiskt år i den meningen att vi har stora kostnader utöver angivna anslag. Överbefälhavaren har för nästa år icke anmält till mig att han ser några stora svårigheter att genomföra det som är statsmakternas utgångspunkter anslagsmässigt och verksamhetsmässigt.

Beträffande 2002 och framåt har Försvarsmakten och flera utredningar fått i uppgift att ge ett underlag för de kommande åren, 2002–2004. Det betyder att utgångspunkten enligt min åsikt är att försvarsreformen pågår utan den bild som interpellanten har för sin del om att vi befinner oss i en krissituation.

Jag vill i dag här inför kammaren icke redovisa en ståndpunkt som ännu inte finns från regeringens sida beträffande flygförarutbildningen m.m., utan jag hänvisar till den promemoria som är upprättad i departementet och som vi har haft samrådsförfarande omkring. Tack, fru talman!

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2000/01:58 om säkerhetspolitiken

Anf. 26 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Göran Lindblad har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att förhindra att företrädare för Försvarsmakten i framtiden försöker uttolka och diktera svensk säkerhetspolitik.

Bakgrunden till frågan är att två generaler på Försvarsmaktens högkvarter enligt Göran Lindblad har uttalat sig om Baltikum ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv för att främja sina karriärer. De har framfört att baltiska stater i Nato ”skulle ha en negativ påverkan på vårt gynnsamma läge”.

Låt mig först slå fast att jag inte avser att inskränka yttrandefriheten!

Varje land har rätt att självt välja sin säkerhetspolitiska linje. Detta har lagts fast i OSSE:s Parisstadga. De baltiska staterna har valt att söka sin säkerhet genom medlemskap i EU och Nato.

Enligt regeringens uppfattning är en gynnsam säkerhetspolitisk utveckling för de baltiska staterna till gagn för Sverige och hela regionen.

Nato och dess samarbete med partnerländer spelar en central roll för säkerheten i Europa.

Försvarsmakten och regeringen är helt överens i denna fråga. Tack, fru talman!

Anf. 27 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Om det var så att försvarsministern trodde att jag ville inskränka yttrandefriheten vill jag här, nu och omedelbart slå fast att det aldrig har varit min avsikt och inte heller kommer att bli det.

Däremot frågade jag vilka åtgärder som statsrådet avser att vidta för att förhindra företrädare för Försvarsmakten att uttolka och diktera svensk säkerhetspolitik, och den frågan har jag inte fått något svar på. Ett

naturligt svar vore att regeringen i framtiden avsåg att själv, tillsammans med riksdagen, tydligt ange, diktera och uttolka svensk säkerhetspolitik.

Om regeringen tydligt hade stått fast vid den åsikt som statsministern gav uttryck för i Riga för några år sedan, nämligen att Sverige skulle bistå de baltiska länderna i deras strävan att ansluta sig till Nato samt att det vore bra för säkerheten i vår del av världen om de baltiska staterna blev Natomedlemmar, hade inte problemet uppstått. En tydlig politik, fru talman, som uttalas klart och tydligt utan att inskränka yttrandefriheten ger inget utrymme åt missförstånd, även om generaler, eller för den delen andra, själva försöker uttolka svensk säkerhetspolitik.

Det är i själva verket bristen på politiskt ledarskap som gjort att generalernas utspel fick så stor uppmärksamhet och sådde tvivel om Sveriges säkerhetspolitik. Det bristande ledarskapet visar sig vara särskilt olyckligt i det här fallet eftersom generalernas åsikt publicerades precis samma dag som amerikanska ambassaden i samarbete med Utrikespolitiska Institutet och SIPRI anordnade den femte årliga konferensen om säkerhet i Östersjöregionen. USA:s biträdande utrikesminister Thomas Pickering uttryckte, såväl på en presskonferens som direkt till mig, stor förvåning över det som han uppfattade som en omsvängning av Sveriges inställning i säkerhetspolitiska frågor.

Fru talman! Jag vill fråga Björn von Sydow om vi kan bli överens om att det är bra för Sverige att de baltiska staterna blir Natomedlemmar. Kan statsrådet här i dag också lova att verka för att tydligt och klart i regeringsarbetet ta på sig ledaransvaret för uttolkningen av svensk säkerhetspolitik?

Anf. 28 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitik i det här avseendet är klar. Vi är medlemmar i EU och driver energiskt att de baltiska staternas medlemskapsansökan ska beviljas, och vi kan ha ett inflytande över det. Vi är inte medlemmar i Nato. Följaktligen är det Natos länder som har att fatta det beslutet.

Vår bedömning är att varje lands självständiga väg i säkerhetspolitiken är till gagn för alla. Det är också det som har blivit utvecklingen efter det kalla kriget. Det uttrycks på ett bra sätt av det som Förenta staternas president och de tre baltiska presidenterna formulerade i januari 1999 i den s.k. Baltic Charter. Där skriver de klart under på att ett Natomedlemskap ska kunna vara förenligt med deras egen förmåga till styrkor och politik och med ett vaktslående om den europeiska säkerheten och om Natoalliansens egen förmåga.

Det är ställningstaganden som jag många gånger har refererat och som jag anser på ett bra sätt svarar emot den syn som man kan och bör ha när det gäller de baltiska ländernas strävan efter sin säkerhetspolitiska linje.

Interpellanten har också frågat vilka åtgärder jag har vidtagit. Överbefälhavaren kom upp till mig någon dag efter det att detta hade varit publicerat och meddelade att han på eget initiativ talat med de två generalerna. Han konstaterade att de icke hade uttalat sig på Försvarsmaktens vägnar. Han gjorde också ett pressmeddelande där han klargjorde att statsmakterna har uttalat att Nato och dess samarbete med partnerländer spelar en central roll för krishanteringen i Europa och att varje land har

rätt att självt välja sin säkerhetspolitiska linje. Försvarsmaktens uppfattning avviker inte från den som uttalats av statsmakterna. Det är alltså överbefälhavarens ställningstagande. Myndigheten Försvarsmaktens ståndpunkt är följaktligen lika med statsmakternas.

Överbefälhavaren har också klargjort för de två generalerna att de i sina tidigare uttalanden icke företrädde Försvarsmaktens och statsmakternas uppfattning i denna betydelsefulla fråga. De framförde en egen uppfattning. I enlighet med de regler för yttrandefrihet som vi har i vårt land är det en möjlighet som man har. De företrädde icke Försvarsmaktens ställning. ÖB förklarade för generalerna att den var lika med den som statsmakterna fastställt.

Anf. 29 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitik är klar, säger försvarsministern här. Men det var väl just det som var problemet. Det rådde oklarhet. Det gjorde att både medier och representanter för främmande makt uppfattade generalerna som företrädare för Sverige och Försvarsmakten. Nu har vi fått klarlagt av försvarsministern här i dag att så inte var fallet. Överbefälhavaren har också uttalat att så inte var fallet.

Men då, Björn von Sydow, är det väl angeläget att både statsrådet själv och regeringen i sin helhet tar på sig ledartröjan och tydligt tar ställning för den försvarspolitik som faktiskt ska ligga fast? Vi måste väl ändå kunna bli överens här i kammaren i dag om att det är bra att man är alldeles tydlig när det gäller så viktiga frågor som rikets säkerhet?

Anf. 30 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att det är viktigt med klarhet. Det är också det som överbefälhavaren har redovisat i medierna. De synpunkter som de två generalerna förde fram hade icke föredragits för överbefälhavaren. De var följaktligen icke uttryck för Försvarsmaktens ställningstagande. Försvarsmaktens ställningstagande är det som jag har redovisat här. Det förefaller som om interpellanten anser att det är ett sakligt sett berättigat ställningstagande. Det är det centrala. Överbefälhavaren har gjort klart att uttalanden kring dessa centrala säkerhetspolitiska och försvarspolitiska ställningstaganden ska ske efter det att eventuella förslag till förändringar har föredragits för överbefälhavaren.

Anf. 31 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Men då frågar jag återigen Björn von Sydow: Är vi överens här i kammaren i dag om att man ska inta en tydlig hållning så att den här typen av missförstånd inte inträffar? Här har ju många av rikets medborgare och många företrädare för främmande makt trott att två generaler företrädde Sverige när de uttalade sig om säkerhetspolitiken. Det är olyckligt, Björn von Sydow. Kan vi inte bli överens om att det faktiskt ligger på försvarsministern och regeringen att tydligt företräda landet och inte svikta över huvud taget, utan vara så tydlig att det inte råder någon som helst tvekan vilken Sveriges säkerhetspolitiska linje är?

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 32 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag har för min estniska kollega Jüri Luik redovisat precis samma sak som jag har redovisat här i kammaren för interpellanten. Han förklarade sig vara nöjd med det jag sade. Jag har också redovisat dessa förhållanden för journalister från Lettland och Litauen, och för övrigt även från Estland. Jag tror att man har fått klart för sig att det här är frågan om uttalanden från personer som varken företräder statsmakterna eller Försvarsmakten. Det är frågan om inlägg som har gjorts av personer i enlighet med vår yttrandefrihetslagstiftning. Jag tror att man har fått klart för sig att det är statsmakterna som har hand om säkerhetspolitiken. Överbefälhavaren har klargjort att Försvarsmakten självklart följer, respekterar och deltar i den utformning av säkerhetspolitiken som statsmakterna gör. Det finns inga oklarheter.

Jag har refererat det grundläggande, och som jag anser positiva och avgörande, förhållningssätt som Förenta staternas president och de tre baltiska statspresidenterna redovisat.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2000/01:74 om ett förbättrat företagsklimat

Anf. 33 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Inga Berggren har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att genomföra de tretton punkter för ett bättre näringsklimat som den s.k. 13-gruppen lagt fram.

Interpellationen gäller i flera avseenden skattefrågor. Jag har kommit överens med finansminister Bosse Ringholm om att även besvara de delar av interpellationen som rör Finansdepartementets område.

Den svenska ekonomin visar nu på en betydande styrka när det gäller tillväxt och ökad sysselsättning. Arbetslösheten är nu enligt AMS statistik under 4 %. Nyföretagandet har också ökat det senaste året och vi ser en mer positiv attityd till företagande, särskilt bland ungdomar. Statsfinanserna är i utmärkt skick och inflationen är låg, vilket ger goda förutsättningar för tillväxt i småföretag.

Bilden av den positiva utvecklingen bekräftas nu också av flera tunga oberoende analysinstitut som nyligen presenterat sina rapporter om näringsklimatet i olika länder. Sverige placerar sig i flera fall mycket högt. Merrill Lynch rankar t.ex. Sverige som det land som har den högsta tillväxtpotentialen av samtliga undersökta länder. Sverige får också i många fall mycket höga betyg när det gäller utbildning och forskning och utveckling.

Denna mycket positiva bild hindrar dock inte att vi konstruktivt diskuterar vad vi kan göra för att ytterligare förbättra det goda företagarklimatet i Sverige. Det gäller bl.a. att se till att nyföretagandet har en stabil bredd där nya goda företagsidéer kan förverkligas och utvecklas. När det gäller de olika punkterna i interpellationen skulle jag kort vilja kommentera några av dessa.

När det gäller skattereglerna för hyresersättning så har regeringen nyligen avskaffat den särskilda stoppregel som tidigare gällde för uthyrning

av företagsledarens privatbostad till sitt företag. Hyresersättningen ska numera, så länge den är marknadsmässig, beskattas som kapitalinkomst. När det gäller inkomstfördelningsreglerna inom familjen har regeringen för avsikt att under nästa år påbörja en samlad översyn av dessa regler för både fåmansföretag och enskilda näringsidkare.

Ett antal av förslagen innefattar olika typer av särlösningar inom ramen för skattesystemet. Allmänt kan sägas att särlagstiftning så långt som möjligt bör undvikas eftersom den oundvikligen leder till gränsdragningsproblem, krångliga regler och i många fall konkurrenssnedvridningar. Riksskatteverket har nyligen i en rapport övergripande analyserat olika former av schablonbeskattning. Här kan finnas motiv till ytterligare fördjupade studier av möjligheterna till bl.a. förenkling för företagare och ett ökat förtroende för skattesystemet.

I en av punkterna föreslås ändringar i turordningsreglerna. Som interpellanten känner till har riksdagen nyligen beslutat om förändringar i turordningsreglerna. Regeringen har inte för avsikt att föreslå ytterligare ändringar i linje med det förslag som anges i interpellationen.

När det slutligen gäller frågorna om sjuklön och rehabilitering pågår ett omfattande arbete där regeringen tillsatt en arbetsgrupp som har till uppgift att skapa en struktur som bryter den negativa utvecklingen på ohälsområdet. Regeringen avvaktar nu detta arbete innan några åtgärder vidtas.

Anf. 34 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Tack för svaret! Det är ett svar som går efter det gängse formuläret – svara, undvik frågan, upprepa visan: Det går bra för den svenska ekonomin.

Jovisst, det gör det. Men krånglet för företagarna kvarstår, och det behövs fler åtgärder inom olika områden som syftar till att ge näringslivet bättre förutsättningar att utvecklas. Det är ju sådana åtgärder och frågor som 13-gruppen pekar på som är viktiga. Tretton kvinnor i Jämtland tog 1997 upp 13 punkter för ett bättre företagsklimat. 13-gruppens syfte är att komma i kontakt med makthavare. Budskapet från dem till makthavarna är tydligt: regeländringar, inte bidrag.

De här kvinnorna har jag träffat tillsammans med Inger René, Berit Adolfsson och några till. Därav den här interpellationen.

Min interpellation börjar med konstaterandet att av Småföretagsdelegationens totalt 81 förslag har endast en tredjedel genomförts.

I en debatt med Inger Strömbom förra veckan sade statsrådet att regeringens samlade bedömning är att åtgärder vidtagits för att ta bort hinder för tillväxt. Men inte är det tillräckligt att en tredjedel av Småföretagsdelegationens förslag genomförts.

Samtidigt sade ministern att en fjärdedel av förslagen inte föranleder några åtgärder från regeringens sida. Det anser jag vara alldeles för defensivt.

I en undersökning gjord av SAF säger 53 % av företagarna att de upplever en konstant ökning av antalet regler och att de åtgärder som vidtagits är verkningslösa. Samma utveckling noterar man när det gäller uppgiftslämnandet. Mindre företag får det allt jobbigare med att följa ett alltmer komplicerat regelverk. Mer än var tredje företagare anser att antalet myndighetskontakter ökat.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Problemen är inte koncentrerade till några speciella branscher eller någon speciell företagsstorlek. Både stora och små företag drabbas. Men helt klart är att de små företagen är värst utsatta då de relativa kostnaderna för att administrera regelverket är betydligt högre för dem. Dessutom är det svårast för dem då de inte har tillgång till juridisk och administrativ expertis så som ett större företag har.

Alltså, Björn Rosengren: Sätt på allvar i gång arbetet med regel-förenklingarna – samtliga de som Småföretagsdelegationen har tagit fram! Som ny småföretagarminister borde det ligga Björn Rosengren varmt om hjärtat om han menar något med vad han och regeringen säger, bl.a. detta som han har lovat att den administrativa bördan för de mindre företagen, som orsakats just av regelverket, ska minska. Alltså: Gå från ord till handling!

Vad avser statsrådet göra för att genomföra Småföretagsdelegationens samtliga förslag?

Anf. 35 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag har två frågor som bägge torde ligga på näringsministerns bord.

Först skulle jag vilja tala om en kommun som heter Bräcke och ta det som ett exempel på hur livet kan se ut för småföretagare.

Bräcke är en liten ort med ungefär 9 000 invånare. Den ligger i syd-östra Jämtland. Där hade man en gång en tygaffär som fungerade mycket bra. Sedan kom en ny blivande småföretagare som tänkte: Att äga en sybehörsaffär är någonting för mig! Hon fick startbidrag. Hon kunde köpa ett nytt bra lager, och hon kunde hålla relativt låga priser. Och naturligtvis konkurrerade hon ut den ”gamla” företagaren i Bräcke så att det bara var en tygaffär i Bräcke ett slag.

Sedan gick också det företaget i konkurs eftersom startbidraget inte räckte. Det tog slut. Resultatet blev alltså att det var två arbetslösa i Bräcke i stället för en, och den som behövde köpa tyg fick åka de sju åtta milen till Östersund. Är det en bra effekt av stöd till småföretagare, näringsministern?

Min andra fråga tangerar den första. Det rör sig om infrastruktur. Man måste kunna röra sig fysiskt, runt den ort där man är verksam, i det här fallet i Jämtlands län. Där måste man faktiskt ha bil. Det är kostsamt med dagens beskattning av bilförmåner.

Bilen är ett arbetsredskap i verksamheten. Därmed borde förmånen bil kunna beskattas som kapitalinkomst och anskaffningsvärdet avgöra förmånsvärdet. Dessutom är det kostsamt med dagens mycket höga bensinpriser, som till stor del beror på högre skatter. Om man lyssnar på personer som representerar regeringspartiets samarbetspartner kommer bensinpriserna att bli än högre, till följd av högre skatter. Det är en orimlig situation för glesbygden. Det finns i dag ingen större fråga. Var man än rör sig i Norrland, såväl vid kusten som i inlandet, är den frågan den största.

Småföretagare och deras kunder måste dessutom kunna ta sig till och från Stockholm. I går läste jag annonser som visade att det är betydligt billigare att resa Stockholm–New York tur och retur än Stockholm–Östersund tur och retur. Det är orimligt.

Ännu ett hot är det som kom häromdagen från Luftfartsverket, att det kan bli så trångt på Arlanda för flyget från Norrland att man tvingas landa i Västerås i stället. Det är inget fel på Västerås, men det ligger en bra bit från Stockholm.

Vad kan och vill näringsministern göra åt den problematik som jag illustrerade med fallet i Bräcke? Vad gör näringsministern när det gäller infrastrukturen i Norrland, särskilt Norrlands inland?

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 36 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Björn Rosengren säger att den svenska ekonomin visar på betydande styrka när det gäller tillväxt och sysselsättning. Det känner inte de småföretagare i Jämtland som vi har träffat. De brottas med ogina regler, höga skatter, bristande förståelse hos myndigheter och banker, snedvridning av konkurrens och utslagning. Kanske kastar man in handduken och slutar att driva företag.

Jag vill göra några fler kommentarer till det besök som vi gjorde i Jämtland den 20 oktober. De kvinnor vi mötte hade träffat makthavare av olika schatteringar på många nivåer. De hade inte fått de svar de ville ha. Deras främsta budskap var: Vi vill inte ha bidrag.

De visade oss tre stora tegelstenar med regler och möjligheter att få bidrag. Ändå tyckte de att det inte var mödan värt att bläddra i de stora tegelstenarna för att eventuellt få pengar i bidrag. Det snedvrider konkurrensen och ger en falsk trygghet. Vi vill leva på vår lön, sade de. Vi måste kunna tjäna pengar, annars kan vi inte växa. Vi måste få pengar för att kunna växa och skapa en acceptabel arbetsmiljö utan oro och skräck för nya regler och ändrade ekonomiska förutsättningar.

Många småföretagare tackar nej till jobb i stället för att expandera. Det kan bero på att de får ta så stort ansvar för de personer som de anställer.

Jag vill ta upp ett exempel på svårigheter med försäkringskassan, något som ministern tog upp på slutet. Ett litet företag kan riskera att få en långtidssjukskriven anställd. Det räcker inte med lönen i ett antal dagar. En person kan ha varit sjuk i tre år. Försäkringskassan gör sig ingen brådska med att förtidspensionera. Tacka för det, när en liten företagare får betala sjukvårdskostnaderna, sociala avgifter, pension m.m. för en långtidssjukskriven person. Det är rena vinsten för statskassan.

Jag har i min hand en europeisk stadga för småföretag. Den är antagen av EU. Jag vill fråga ministern om han ställer sig bakom förslagen i den. Där sägs att småföretagen utgör ryggraden i den europeiska ekonomin och att det är småföretagen som är mest känsliga för förändringar i företagsklimatet. De är de första som blir lidande om de ställs inför en alltför omfattande pappersexercis. De är också de första att blomstra tack vare initiativ som minskar byråkrati och belönar framgång. Jag skulle gärna vilja ha några synpunkter på stadgan för småföretag i EU.

Anf. 37 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag ska be att få visa Finanstidningen. Där står att Sverige är bäst i EU på företagande. Nu krävs gemensamma patentregler. Sverige har det bästa klimatet för företagande och innovation inom EU. Forskningsintensiteten i industrin och antalet patentansökningar är några områden där Sverige utmärker sig. Det visar färiska rapporter från EU-

kommissionen. Sverige toppar tillsammans med Finland kommissionens rankingslista på flera av dessa områden jämfört med USA och andra. Det gäller också småföretag.

Hur vi än resonerar är Sverige världsledande när det gäller både att starta och upprätthålla småföretag. Jag vill börja med den fråga som kom upp sist. Jag instämmer helt i EU:s syn att småföretagen är vår ryggrad. Det är där vi skapar nya arbeten. Det beror inte minst på de stora strukturella förändringar som sker inom den stora industrin. Där har vi förut anställt många människor. Nu tar maskiner och informationsteknik över. Där har Sverige lyckats bättre än andra länder. Vi har ett lägre antal konkurser. Vi har fler nya företag.

Jag ska inte börja med att vara elak, men hur var det när moderaterna styrde? Arbetslösheten var den dubbla mot i dag, både när det gäller åtgärder och öppen arbetslöshet. Vi hade en konkursstatistik som man får leta efter. Jag känner mig ganska lugn. Men självklart måste jag ha högre ambitioner än så.

Enligt Merrill Lynch ligger Sverige bra till i fråga om forskning och nya patent. Enligt Merrill Lynchs bedömning är det lätt att starta nya företag. Staten försöker inte detaljstyra näringslivet. Det är en jämförelse man gör med andra länder, inte minst europeiska. Det är inte jag som gör den, utan en mycket erkänd, ledande bank.

Det sägs i interpellationen att vi har genomfört endast en tredjedel av 81 förslag. Vi har försökt bedöma vilka förslag som är viktiga och möjliga. Vi har gjort bedömningen att ungefär en fjärdedel av förslagen inte kommer att bli aktuella. De är, av många skäl, inte rimliga. Eller också kommer de i konflikt med många andra intressen och är inte av den arten att de medför någon revolutionerande förändring för småföretagare.

Vi har infört den s.k. Simplexenheten. Den har två uppgifter. Den ena är att noggrant gå igenom varje regel som regeringen fattar beslut om. Om den kan vara störande för småföretagare godkänns den inte. Enheten har också en annan uppgift. Det ska erkännas att man inte har hunnit med den ännu. Man ska gå igenom det gamla regelverket och se över vilka regler man kan ändra på, hur man kan förbättra administrationen och ändra myndigheternas hantering. Det återkommer vi till.

Jag kan inte gå in och bedöma ett enskilt fall som det med tygaffären i Bräcke. Det är fullständigt omöjligt. Man kan säga att det var orimligt att ge statligt stöd till ett företag i en så liten ort som Bräcke, där det redan fanns ett företag att konkurrera med. Det kan jag hålla med om.

När det gäller infrastrukturen vill jag säga att avdragsreglerna har förbättrats. Företagen gör avdrag. Där kan det inte ligga något större problem. Bensinpriserna har i och för sig gått upp kraftigt, och det skapar problem även för småföretagen. Men det finns full avdragsrätt.

Fru talman! Jag ska be att få återkomma med de andra svaren.

Anf. 38 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Det är bra att Björn Rosengren har högre ambitioner – det skriver jag gärna under på. Börja då med att sätta lite mer skjuts på arbetet i Simplexgruppen så att de här analyserna av olika förslag verkligen kommer i gång ordentligt och det blir ett resultat av Simplexgruppens arbete också!

Inte desto mindre är det här frågor som småföretagare vill ha svar på från Björn Rosengren. Att starta, driva och utveckla ett företag ställer stora krav på de personer som tar steget att bli sin egen eller som tar över från tidigare generationer. Därför tänker jag nu ta upp några av de punkter som 13-gruppen har på sin agenda. Det understryks också av de exempel som Inger René och Berit Adolfsson har tagit upp.

Anställningsbidrag och starta-eget-bidrag i olika former hör inte till ett framtidsyftande näringsklimat. Konsekvenserna har ju Björn Rosengren hört i ett av exemplen.

Sänkt arbetsgivaravgift skulle uppmuntra fler att våga starta och utveckla företag. Jag kan ta ett belysande exempel. En ensamföretagare måste i dag näst intill fördubbla sin omsättning för att företaget ska kunna bära ytterligare en anställd. Många företagare avstår därför ofta från att anställa och utvidga ett företag som skulle kunna utvecklas positivt. Vad tänker regeringen göra åt det?

Konkurrens på lika villkor är också väldigt viktigt. Kommuner, lands-ting eller stat, med skattebetalarna i ryggen, ska inte driva verksamheter som exempelvis ett mindre företag kan sköta bättre genom sin specifika kompetens. Det kan gälla tvättjänster, fastighetsskötsel, gym, städning eller catering. Också inom andra områden, exempelvis skola, vård och annan service, måste de enskilda företagen få chansen att konkurrera.

Därför menar jag att den lagstiftning som finns behöver förstärkas och tydliggöras. Jag anser, precis som 13-gruppen, att det offentliga ska avstå från att bedriva näringsverksamhet. De privata företagen måste ges en ärlig chans. Vad kommer Björn Rosengren att göra för att det här ska kunna uppnås, dvs. lika villkor och konkurrens mellan offentlig och privat verksamhet?

En annan angelägen punkt är att familjemedlemmar ska beskattas som anställda. Några särregler för vare sig make eller maka ska inte få förekomma, och vederbörande ska inte betraktas som bihang till företagsledaren.

Det finns inte heller anledning att straffbeskatta företagsledares barn under 16 år. Barn till icke-fämansföretagare erhåller en lön på 8 000 kr och får behålla den kontant eftersom det inte tas ut någon skatt på den. Om det däremot är en ung person i ett fämansföretag beskattas den förälder som har den högsta inkomsten av företaget. Jag håller med om att man ska undvika särlagstiftning, men några av 13-gruppens förslag pekar just i den riktningen att särlagstiftning bör avskaffas. Vad tänker Björn Rosengren göra i fråga om det här sista som jag tog upp?

Anf. 39 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Bräcke nämnde jag för att kunna exemplifiera vad jag menade, och det var naturligtvis inte meningen att näringsministern skulle gå in på detta enskilda fall. Men exempel som det i Bräcke finns överallt i Sverige också i dag, inte minst när kommunal verksamhet konkurrerar med privat näringsverksamhet, som Inga Berggren tog upp. Åtskilliga företag, små och medelstora, stängs ute från marknaden på grund av den skattefinansierade konkurrensen.

Björn Rosengren talade om bra företagsklimat. Ja, Socialdemokraterna har alltid omhuldat storföretagen. Det är väl bra, men man skulle

önska att näringsministern ägnade mer möda och mer tankeverksamhet åt de små företagen som vill växa och bli större.

För att återigen ta upp frågan om infrastrukturen har Sverige ett avståndshandikapp gentemot övriga Europa, eller gentemot hela världen. Norra Sverige, kanske främst Norrlands inland, har på liknande sätt ett avståndshandikapp gentemot övriga Sverige, där de stora marknaderna finns och de kontakter finns som t.ex. småföretagare i Jämtland behöver. Det handlar om tid och pengar, om möjligheter att på ett rimligt sätt och till rimliga kostnader färdas med bil i sitt arbetsområde.

Eftersom det på sitt sätt är ganska häpnadsväckande vill jag påpeka att jag knappt någonsin har varit på ett studiebesök där bidrag eller mera pengar inte varit ett ständigt återkommande motto. Småföretagarna vill inte ha bidrag och inte mera pengar, utan de vill ha ett stadigt och stabilt regelverk så att de vet vad de kan räkna med.

Anf. 40 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Näringsministern är väldigt glad över de rapporter som tidningarna visar upp om företagsklimatet i Sverige och om att vi är ledande. Vi är också världsledande på skatter, avgifter, pålagor och uppgifter till myndigheter, misstänker jag. Det kanske förtar värdet av det fina betyg som vi får i tidningarna, då man kanske inte har tittat på de här sakerna.

En annan sak som man tog upp när vi var i Östersund var utbildningen i skolorna. Skolan borde kunna utbilda företagare, så att den som vill starta företag ska kunna klara det. Åtminstone högstskolor men också gymnasieskolor borde utbilda för att någon ska våga starta och behålla företag och kunna tjäna sitt uppehälle på företag.

I den handlingsplan som jag hänvisade till förut står följande:

”Europa kommer att stimulera företagande och nya färdigheter från tidig ålder. Allmänna kunskaper om företag och entreprenörskap måste spridas på alla nivåer i skolan. Särskilda moduler inriktade på företagande bör vara ett väsentligt inslag på schemat i högstadiet och gymnasiet samt vid universitet och högstskolor.

Vi kommer att uppmuntra och främja ungdomars företagsträvanden och utveckla lämpliga utbildningsmodeller för ledare i småföretag.”

Det hoppas jag att också ministern skriver under på. Jag väntar med spänning på de förslag som kommer i den frågan.

Anf. 41 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag hann inte kommentera flyget i mitt tidigare inlägg. Får jag först säga att frågan om att landa i Västerås inte har någon aktualitet.

När det gäller frågan om flyget och att det kostar så mycket som det gör måste jag än en gång konstatera att det var den borgerliga regeringen som avreglerade flyget. Hela den avregleringen var väldigt misslyckad. Vi har ingen konkurrens på det svenska inrikesflyget. Jag ska undersöka möjligheterna att tillrättalägga det. Vi har ingen konkurrens. Det var era partikamrater som avreglerade flyget, och det var ingen framgång.

När det sedan gäller förslagen om anställningsstöd och starta-eget-bidrag är det viktigt att skilja åtgärder vilkas syfte är att främja företagande från åtgärder vilkas syfte är att stimulera arbetsgivare att anställa

t.ex. långtidsarbetslösa. Anställningsstödet syfte är det senare. De bör inte bytas ut mot varandra. Subventionen i anställningsstödet är också betydligt större än arbetsgivaravgiften, låt vara under en begränsad tid.

Med det menar jag att det är många som startar eget med anställningsstöd. Almi ger lån. Vi har det stöd som länsarbetsnämnden eller arbetsförmedlingarna ger ut, starta-eget-bidrag. Jag menar att det är ganska bra. Vi har startat massor av företag med det. Det går inte bara att säga: Det tar vi bort, och så sänker vi arbetsgivaravgiften. Jag tror faktiskt att det vore ytterst olyckligt att göra det.

När det gäller frågan om inkomstfördelningsreglerna inom familjen har regeringen för avsikt – det sade jag också i mitt interpellationssvar – att under nästa år påbörja en samlad översyn av dessa regler för både fåmansföretag och enskilda näringsidkare. Och någonting som vi har gjort är ju att vi har avskaffat stoppreglerna för fåmansföretag.

Sedan vill jag än en gång säga: Det är vidare, enligt Merrill Lynch bedömning, lätt att starta nya företag, och staten försöker inte detaljstyra näringslivet.

Enligt en annan färsk undersökning har företagsledares syn på näringsklimatet förändrats till det bättre under senare år. Sju av tio företagsledare räknar med att öka sin produktion i Sverige. Vart tredje företag planerar att anställa fler. Man tycker generellt sett att det är ett bra företagsklimat.

När det sedan gäller skolorna vet väl interpellanten och ni andra att det förekommer sådant här i dag. Jag kan ta Gunnarsbyn, en liten by som ligger i Bodens kommun, som exempel. Där arbetar man faktiskt väldigt tidigt, i lågstadiet, med att starta eget. Jag kan ta andra kommuner i mitt hemlän som exempel där man i gymnasieskolan satsar väldigt mycket på det här. Undervisningen bygger just på det här med att starta eget och driva egna företag. Det är någonting som förekommer väldigt mycket i de svenska skolorna. I det avseendet tycker jag inte att vi ska känna oss oroliga. Det är en oerhörd aktivitet inom detta område.

Än en gång säger jag: Självklart ska jag, som nu ansvarig för småföretagarverksamheten, göra allt för att förbättra det här ytterligare. Det finns självklart regler som vi bör titta på, och – än en gång – när det gäller Simplexgruppen ska vi titta på det. Vi håller nu också på att titta på frågan om de sociala villkoren för småföretagarna. Vad händer om man blir med barn, om man blir sjuk och om man blir arbetslös? Jag tror faktiskt att det är viktigare för de riktigt små småföretagen att man tittar på det än att man bara rusar in och rufflar när det gäller skattereglerna. Tack!

Anf. 42 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Jag tycker att 13-gruppens initiativ är värt all uppmuntran och stor respekt. Det tror jag nog ändå att näringsministern håller med mig om. Det är handlingskraftiga kvinnor som vill något och som också konkret har visat på olika förslag för ett bättre näringsklimat i Sverige.

Med den ambition som nu Björn Rosengren säger sig ha så gäller det ju att jobba vidare på den här linjen och pröva alla goda förslag. Det gäller att fortsätta att diskutera de här frågorna riktigt ordentligt, så att det blir mer än fagra ord och så att det verkligen blir konstruktiva och riktiga

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

förslag. Det är viktigt att löftena om regelförenkling också blir verklighet. Därför säger jag: Skynda på Simplexgruppens arbete!

När det gäller ung företagsamhet tycker jag att det är en viktig del att man i många gymnasieskolor arbetar med detta och även har utbildning i entreprenörskap. Det är då viktigt att ge tydliga politiska signaler. I annat fall kommer de nödvändiga attitydförändringarna inte till stånd. Jag tror nämligen att det ligger väldigt mycket på den nivån. Det handlar om nödvändiga attitydförändringar och positivt tänkande när det gäller företagare och företagsamhet i Sverige och om konkreta förslag.

Jag frågar nu Björn Rosengren om han är beredd att gå över till Rosénbad och vara konstruktiv och lägga fram förslag i den riktning, som jag tillsammans med Inger René och Berit Adolfsson nu har tagit upp, alltså 13-gruppens förslag.

Anf. 43 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att ta upp orden "fagra löften".

Här påstår den ena internationella bedömarens efter den andra att Sverige är ett av de främsta länderna när det gäller entreprenörskap. Det är lättare i Sverige än på många andra ställen att starta eget. Vi har väldigt lite statligt ingripande, och vi har ett företagsklimat som jag tror att vi får gå tillbaka till 60-talets guldålder för att hitta. Vad menas med "fagra löften"? Vi är ju där nu.

Men det här innebär ju självklart att vi kan gå vidare. Jag ska titta på 13-gruppens förslag, och jag tittar på mycket annat. Men jag måste ändå säga att det jag måste fånga är det som ytterligare leder till att det blir bättre, och jag måste också fånga det som är rimligt i förhållande till många andra intressen i samhället när det gäller skatter och annat.

Jag kommer självklart att försöka redovisa att vi nu har gjort så att vi har enklare regelsystem, att vi har myndigheter som är mer observanta etc. Men de fagra löftena har vi i stort sett infriat. Ingen skulle ha trott mig om jag hade stått här för ett och ett halvt år sedan och sagt att det kommer att bli så här. Då hade ni mer eller mindre hånlett åt mig. Men nu är vi där, och det ska vi vara glada över, och det ska bli bättre. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2000/01:75 om statliga företag och ägar-kompetens

Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ola Karlsson har frågat mig vad jag avser att göra för att bolag som hel- eller delägs av staten ska få ett bättre och mer kompetent ägande.

Regeringen har sedan knappt två år tillbaka infört ett aktivt ägande. Låt mig i korthet redogöra för hur vi i tre steg implementerat den nya, aktiva, ägarpolitiken.

Det första steget var att i större utsträckning än tidigare skilja regleringsansvaret från ägarfrågorna. Nu har vi på Näringsdepartementet en ägarenhet som enbart arbetar med ägarfrågor och förvaltning av statliga

företag. Där följer man på daglig bas de statliga företagen, följer vad som händer i branschen och utvärderar de statliga företagens strategier.

Det andra steget var att formulera en ägarpolitik. Det övergripande målet för regeringens ägarpolitik är att skapa värde. Vi är nämligen övertygade om att värdefulla företag skapar värdefulla jobb. Med det menar vi trygga jobb i starka, välskötta och stabila företag. För statliga företag som verkar på fullt konkurrensutsatta marknader är därför målet att skapa värde. Vattenfall är ett sådant bolag. Däremot ställs det andra krav på företagen som ålagts att uppfylla särskilda uppgifter, t.ex. Apoteket. Målet för dessa företag är att de ska uppfylla sina särskilda uppgifter så effektivt som möjligt.

Det tredje steget i implementeringen av det aktiva ägandet var att utforma verktygen för hur regeringen utövar ägandet. Dessa tre ägarverktyg är: rapporteringskrav, styrelsenomineringar och kapitalstruktur.

Vad gäller rapporteringskraven så vill regeringen att de statliga företagen ska vara minst lika väl genomlysta som börsnoterade företag. Styrelsenomineringarna sköts med största omsorg, och målet är att styrelsens samlade kompetens ska avspegla de behov som det specifika företaget har. När vi sett över kapitalstrukturen har vi betonat vikten av att fokusera på kärnverksamheten. Regeringen har också infört riktlinjer för incitamentsprogram i de statliga företagen. Mer i detalj hur regeringen arbetar med dessa verktyg finns bl.a. beskrivet i regeringens skrivelse (1999/2000:120) *Företag med statligt ägande*. Den intresserade hittar också mer information på Näringsdepartementets webbsida för statligt ägande.

Vad har då denna ägarpolitik rent konkret inneburit för förändringar? Jo, vi har avsevärt ökat informationen om det statliga ägandet. Sedan två år tillbaka ger vi ut en lättillgänglig, utförlig redogörelse över företagen med statligt ägande, och fr.o.m. i år publicerar vi också kvartalsrapporter över det statliga ägandet. Vad beträffar styrelserna har regeringen lagt ned mycket tid på att få in ny kompetens som fyller de behov företagen har. Jag tycker vi har synnerligen kompetenta, engagerade och välrenommerade ledamöter i våra statliga bolagsstyrelser i dag. När det gäller fokuseringen på kärnverksamheten arbetar regeringen som alla andra ägare, dvs. det ska råda samstämmighet i strategiska frågor mellan bolaget och ägaren.

Vi nöjer oss dock inte med de förändringar som regeringen redan vidtagit. Nu inleder vi det fjärde steget i vår aktiva ägarpolitik med målet att informationstekniken ska bli ett lika självklart verktyg i de statliga företagen som telefonen är i dag. Här finns en enorm potential för företagen att frigöra resurser som kan satsas på andra verksamheter inom företagen, t.ex. bättre kundservice.

Avslutningsvis är jag mycket nöjd över att vi infört ett aktivt statligt ägande och att den fackliga organisationen SEKO varit drivande i den här processen. Jag är också glad över den internationella uppmärksamhet den svenska regeringen fått för sin ägarpolitik. Nu går vi vidare och fortsätter arbeta för att de statliga företagen ska bli de mest välskötta inom sina respektive branscher.

Anf. 45 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag ska börja med att tacka för svaret.

Prot. 2000/01:26
14 november

Svar på
interpellationer

Jag kan konstatera att ägande ställer krav. Aktivt, dugligt och kompetent ägande är en förutsättning för välskötta företag.

Låt mig också konstatera att det är bra att svenska företag expanderar. Det är bra för Sverige att vara hemland för stora och starka företag. Det ger en lång rad positiva effekter för Sverige.

Men när företag expanderar och söker sig nya områden, både geografiskt och produktionsmässigt, ställer det också krav på ägandet. I min interpellation tar jag upp tre exempel på del- eller helägda statliga företag: OM, som lagt ett bud på Londonbörsen vilket visade sig inte gå igenom, Nordic Baltic Holding, som blivit nordiskt bank- och finansbolag, samt det kanske tydligaste exemplet Vattenfall, som går från att ha varit ett nästan renodlat svenskt företag till att få en majoritet av sin verksamhet utanför Sveriges gränser.

Vattenfall säger att inom några år kommer tre av fyra anställda och två av tre kunder att finnas utanför Sverige. Med de nu planerade affärerna kommer detta att vara verklighet redan i slutet av det här året. Vattenfalls egen vision är att enbart 25 % av verksamheten kommer att finnas i Sverige, och resten alltså utanför Sverige, år 2005.

Det är en sak för ägaren staten att ha en strategi för energifrågor när det gäller energiförsörjningen i Sverige, som var Vattenfalls tidigare marknad, och en helt annan sak att ha en strategi för samma frågor när det gäller Hamburg, Berlin, gamla Östtyskland eller Warszawa. Det ställer nya och andra krav på ägaren.

Det är också en sak att som statlig ägare ha ett kunnande om villkoren och strategier för att producera el med vattenkraft och kärnkraft, som vi gör i Sverige, och en annan sak att ha samma kunnande och samma strategier när det gäller att producera el med tysk kärnkraft, polsk stenkolkraft eller tysk brunkolkraft.

Det gäller också frågan om kapitalstrukturen. Vattenfall redovisar ett investeringsbehov för de kommande åren på 60 miljarder kronor. Detta är utöver de ökade lån på 10 miljarder kronor som man tagit upp redan det första halvåret i år.

Fru talman! OM, Nordic Baltic Holding och inte minst Vattenfall behöver ett bättre ägande än det som staten står för i dag. Just därför att man har expanderat och gått utanför Sveriges gränser krävs det en annan kompetens än den som staten kan ge. Det här behövs för jobbens och verksamheternas skull.

Statsrådet har tidigare avvisat alla planer på en börsintroduktion av Vattenfall. Ligger detta fortfarande fast från statsrådets sida? Om det gör det, hur ska då statsrådet se till att Vattenfall kan ges ett professionellt ägande med de förändringar i förutsättningarna som nu sker?

Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Acceperar regeringen de statliga företagens utlandsstrategier? Det är vad frågan gäller, såsom jag uppfattar interpellanten.

Vi vill att våra svenska företag ska skapa värdefulla jobb. Regeringen vill inte medverka till att undergräva de statliga företagens konkurrenskraft. Eftersom de marknader de statliga företagen arbetar på blir alltmer internationella måste även våra statliga företag vara med där för att hävda sig i konkurrensen.

När det gäller den här bedömningen och de här strategierna är det faktiskt styrelsen som i första hand har att klara ut detta. Vi lever ju, vilket också framgår av interpellantens frågor, i en avreglerad värld.

Låt mig sedan nämna något om Vattenfalls expansion i Tyskland. En svensk folkomröstning har beslutat att ställa om det svenska energisystemet. Denna omställning pågår, och den genomförs enligt riksdagens beslut. En svensk reaktor har redan stängts av. I Tyskland har på liknande sätt politiska beslut slagit fast att tysk kärnkraft ska avvecklas. Detta är beslut som inte på något sätt påverkas av Vattenfalls förvärv av aktier i det aktuella tyska bolaget.

Bakgrunden till affären är i stället avregleringen på energimarknaden i Europa, en avreglering som leder till ökad konkurrens och pressade priser. Detta har resulterat i att en kraftig omstrukturering av industrin har inletts. För att möta dessa förändringar och bibehålla konkurrenskraften har Vattenfall lagt fast en strategi som innebär deltagande i omstruktureringen och expansion i Nordeuropa. Expansionen syftar främst till att säkerställa tillgång till nya kunder men kommer även att innefatta förvärv av produktionsresurser för att säkerställa delleveranser.

Regeringen har riksdagens uppdrag att förvalta de statligt ägda bolagen på ett professionellt sätt, vilket innebär att de ska vara konkurrenskraftiga och öka i värde. Jag anser därför att det är viktigt att Vattenfall och övriga bolag ständigt anpassar sig för att på bästa sätt möta förändrade förutsättningar inom respektive bransch.

Det är inget nytt att svenska företag investerar i utländska företag. Det ser vi inom alla branscher. Det är naturligt och bra för svensk industri och i det här fallet också för svenska skattebetalare.

Fru talman! För att bibehålla konkurrenskraften har Vattenfall lagt fast en strategi som innebär deltagande i omstruktureringen av den europeiska kraftindustrin och expansion i Nordeuropa. Detta innebär att styrelsen och ledningen ser över och fokuserar verksamheten för att kunna genomföra den strategi man lagt fast. Självklart måste också staten som ägare godkänna stora investeringsplaner, tillse att det finns kapital och på annat sätt vara behjälplig. Men strategierna bedöms av styrelsen, och hittills får man väl ändå säga att Vattenfall har hanterat sina affärsfrågor på ett utomordentligt bra sätt.

Anf. 47 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Statsrådet konstaterar att det är naturligt att bolagen anpassar sig till förändringen. Jag delar den uppfattningen. Det är viktigt att Vattenfall får vara med i den förändrade marknadssituationen i norra Europa.

Men min poäng i interpellationen är att också ägaren måste anpassa sig till förändringen. Statsrådet skriver själv i sitt svar att när det gäller fokuseringen på kärnverksamheten arbetar regeringen som alla andra ägare, dvs. det ska råda samstämmighet i strategiska frågor mellan bolaget och ägaren.

För att ägaren ska kunna fungera som en duglig och kompetent ägare måste man ha kompetens för att kunna bedöma strategin. Hur förändrar statsrådet ägarfunktionen så att man kan bedöma strategier vad gäller nya geografiska områden, som inte är så svårt, och nya produktionsformer? Vilken strategi har ägaren vad gäller förvärv av 60 terawattimmar genom

produktion av brunkol och delproduktion av stenkol i Polen? Hur skaffar man sig kompetens för att bedöma strategin vad gäller energiförsörjningen i Berlin, Hamburg, Warszawa och gamla Östtyskland?

Det går inte att bara hänvisa till kunnande i styrelsen. Det gjorde ett tidigare statsråd när det gällde bankkrisen, och vi såg hur det gick.

För att ha välskötta företag behöver vi kompetenta ägare. Hur ska statsrådet Rosengren se till att man bygger upp en ägarfunktion som kan hantera de nya geografiska förhållandena? Hur skaffar departementet sig kompetens för att bedöma energistrategier i Polen och Tyskland?

Till sist: Jag ställde en fråga om uttalandet från i våras, att Vattenfall inte ska børsintroduceras, ligger det fortfarande fast?

Anf. 48 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att konstatera att såväl Merrill Lynch som OECD har uttryckt sin stora överraskning och att man, för att nu använda ett ödmjukt ord, är imponerad av det sätt på vilket vi har skött våra statliga företag. Man uttrycker det t.o.m. så att det sätt man har skött de statliga företagen på har bidragit till en del av den tillväxt vi har i Sverige. Därmed kan man inte säga att vi har misskött våra statliga företag.

Jag vill också säga att vi har en speciell ägarenhet. Vi har professionella människor där. Vi har också ett internationellt kontaktnät, både med banker och med branscher, där vi gör lika bra bedömningar som andra gör.

När det gäller bankkrisen hade man kunnat ställa sig frågan om det kanske hade varit bättre att alla banker hade varit statliga. Det var inte bara en statlig bank som gick i putten, det var även andra banker som gjorde felbedömningar. Det var inget bra exempel, tycker jag.

Jag vill påstå att Vattenfall besitter ett stort miljökunnande som sannolikt kan bidra positivt till utvecklingen av dessa produktionsresurser. Svenska bolag är duktiga på miljöpolitik, ligger i framkant vad gäller teknik och kunnande. Jag tror faktiskt att Vattenfalls kompetens på detta område är bra för miljön.

Det internationella åtagande som Sverige har tagit på sig har ingått i överenskommelser som gäller. Även Tyskland har självfallet gjort sådana åtaganden. Och koldioxiden kommer självklart inte att öka för att vissa delar av elproduktionen förvärvas av Vattenfall. Tvärtom besitter Vattenfall ett stort miljökunnande, som sannolikt kan bidra positivt till utvecklingen av dessa produktionsresurser.

Sammantaget vill jag säga att vi har stärkt vårt sätt att hantera våra företag och vi har fått internationell berömmelse för detta. Vi har en ägarenhet som jag faktiskt bedömer har samma möjligheter till professionella bedömningar som andra ägare har.

Vattenfall ska icke privatiseras, i vart fall inte under den överskådliga tid som jag kan bedöma.

Anf. 49 OLA KARLSSON (m):

Fru talman! Jag ska börja med att be både kammaren och statsrådet om ursäkt för mitt sätt att formulera interpellationen och för mina inlägg. Min avsikt har varit att peka på att i och med att Vattenfall förändrar sitt verksamhetsområde, att man går från att ha varit ett renodlat svenskt

företag till att bli ett företag som har 75 % av sin verksamhet utanför Sveriges gränser, ställs andra krav på ägarfunktionen. Mot den bakgrunden har jag frågat vilka förändringar som behövs, vilka nya krav detta ställer och vad statsrådet tänker göra åt det. Uppenbarligen har inte detta gått fram till statsrådet och för detta ber jag om ursäkt.

Min poäng är att om vi ska ha stora, starka företag i Sverige, vilket är bra, behöver vi duktiga ägare. För att vara en duktig ägare behöver man förstå de olika regioner man jobbar inom och man behöver förstå de olika produktionsområden man arbetar inom. Jag tror inte att det är alldeles självklart att svenska staten i dag har kompetens när det gäller möjligheten att producera el på östtyskt brunkol eller på polsk eller tysk stenkolk. Jag tror inte heller att det är självklart att svenska staten har kompetens att bedöma strategin för energiförsörjningen i Berlin.

Det är möjligt att departementet och statsrådet tycker att detta är en fråga enbart för bolaget och icke för dess ägare. Jag beklagar att det inte har gått att få något som helst besked på den här punkten.

Anf. 50 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Det var inte jag som skrev interpellationen. Jag har försökt att utgå från den och svara så gott jag kan på de frågeställningar som den upptar.

Vattenfall lever i en avreglerad marknad. Vi har en nordisk avreglerad marknad som självklart påverkar Vattenfall. Det ställer större krav på Vattenfall. Det ställer krav på rationaliseringar. Det ställer krav på att få ned kostnaderna, och det ställer krav på, vilket har varit bra med avregleringen, att tillse att man får en elproduktion som är billigare.

Denna stora internationella marknad för elproduktion, om den nu är baserad på kol eller stenkolk, kärnkraft eller vattenkraft, är nu avreglerad. Det innebär att ingen aktör kan arbeta på denna marknad om man inte också arbetar på den internationella marknaden.

Än en gång vill jag svara att Vattenfall sköter sig, har samma värden, samma nyckeltal som andra kraftbolag. Vi som ägare har inget att anmärka på.

Självklart har interpellanten, om jag nu har förstått honom rätt, redovisat strategier som styrelsen i Vattenfall har diskuterat. Men det är ingenting som säger att ägaren kommer att godkänna de strategierna. Detta är en process. Men hittills vill jag påstå att Vattenfall har skött sig mycket väl.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2000/01:78 om Heby kommuns länsstillhörighet

Anf. 51 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Mikael Oscarsson har frågat mig om jag avser att tillmötesgå medborgarna och kommunfullmäktige i Heby kommun i deras önskan att övergå från att tillhöra Västmanlands län till att tillhöra Upp-

sala län. Han har vidare frågat om jag avser att skyndsamt bereda frågan så att länsbytet kan ske inom en snar framtid.

Ärendet inkom till regeringen den 26 september i år och har därefter varit under beredning. Ett länsbyte är sällan okomplicerat och man måste därför ha förståelse för att regeringens hantering av frågan kan ta någon tid. Ett länsbyte för Heby kommun skulle t.ex. innebära att en förändring måste göras också av landstingsindelningen. En annan fråga som aktualiseras är om ett länsbyte i detta fall skulle kunna beslutas av regeringen eller om frågan är av sådan dignitet att den bör underställas riksdagen.

Det är alltså flera betydelsefulla frågor som regeringen måste ta ställning till. Naturligtvis eftersträvar regeringen att saken ska kunna avgöras så snart som möjligt, men jag är för dagen inte beredd att närmare ange när regeringen kommer att lämna besked i frågan.

Anf. 52 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet Lejon för svaret. Samtidigt får jag konstatera att det inte är ett svar utan en förhaling.

Låt mig få ta bakgrunden. I samband med 1998 års val anordnades i Heby kommun en folkomröstning. Resultatet av folkomröstningen blev solklart. 57,7 % röstade för att deras kommun skulle föras över till Uppsala län och 39,9 % ville stanna i Västmanlands län. Med hänvisning till resultatet i folkomröstningen beslutades i enighet i kommunfullmäktige i Heby den 9 november 1998 att inge en framställan till regeringen att Heby kommun snarast skulle överföras till Uppsala. Denna framställan överlämnades i december 1998 av regeringen till Kammarkollegiet.

Kollegiet inhämtade remissyttranden från Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, landstinget i Västmanlands län och landstinget i Uppsala län. Efter att ha beaktat dessa yttranden uppdrog kollegiet i juni 1999 åt Svenska Kommunförbundet att utreda förutsättningarna för ett byte av landsting för Heby kommun. Utredningen slog fast att en överföring av Heby kommun inte strider mot indelningslagens intentioner. Utredningen påpekar att Heby kommun redan ingår i Uppsalas arbetsmarknadsregion och att ”starka skäl talar för en indelningsändring”.

Vad jag förstår har regeringen tidigare väntat på att fatta beslut med hänvisning till Kammarkollegiets utredning. Nu har Heby kommuns medborgare sagt sitt. Heby kommunfullmäktige har sagt sitt. Kommunförbundet har sagt sitt. Kammarkollegiet har sagt sitt. Alla dessa har gjort bedömningen att Heby i framtiden bör tillhöra Uppsala län.

Nu är det alltså upp till regeringen att fatta beslut. Heby kommun har särskilt framhållit att det är av stor vikt att regeringen snarast kommer till ett avgörande om kommunens framställan av länsbyte. En tidsfördröjning innebär uppenbara svårigheter i kommunens planering, dels inom kommunen, dels inom andra offentliga myndigheter.

Anf. 53 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Invånarna i Heby kommun har sagt sitt. Kammarkollegiet har yttrat sig. Kommunförbundet säger att man ser inga hinder för att genomföra länsbytet. Kammarkollegiet pekar i första hand på fördelar ur näringspolitisk synpunkt. Vad som inte har belysts särskilt tydligt från Kammarkollegiets sida – kanske har man inte ansett att det ankommer på

dem att göra det – är utbildnings- och transportfrågorna, som är ytterligare faktorer som betyder mycket och som tydligt väger över för ett länsbyte.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga ministern om vi ska tolka ministrarnas svar så att det inte längre handlar så mycket om sakargumenten, de faktorer vi har nämnt, arbetsmarknad, utbildning osv., utan att det mera handlar om att bedöma formfrågan. Är det regeringen som ska fatta beslut eller riksdagen? Är det den typen av frågor som återstår? Skulle ministern i dag vilja säga att sakfrågorna talar sitt tydliga språk för ett länsbyte?

Anf. 54 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Först går jag till Mikael Oscarssons frågor och påståendet om att regeringen ägnar sig åt någon form av förhållning av detta ärende.

Det är möjligt att en utomstående betraktare kan tycka att så är fallet. Då vill jag försäkra Mikael Oscarsson och alla människor i Heby kommun och i Västmanlands län som är berörda att så naturligtvis icke är fallet. Precis som jag sade i mitt svar är en sådan frågeställning inte enkel. Den handlar först och främst inte enbart om Heby kommun. Den handlar också om det nuvarande länet som kommunen ingår i. Det handlar också om Uppsala län som kommunen vill tillhöra.

En sådan fråga måste utredas enligt de modeller vi brukar använda oss av när det gäller indelningsändringar. Det är väl ganska självklart.

Indelningslagen som reglerar förfarandet vid landstingsindelning innehåller inte bestämmelser om länsindelningen. Några sådana författningsbestämmelser finns inte. Det gör att den juridiska bedömningen är speciellt viktig i sådana fall. Det är både sakfrågor, Harald Nordlund, som måste bedömas och formfrågor. Jag vill inte stå här och ge sken av att det enbart är juridiska eller administrativa funderingar som är kvar på regeringens bord. Regeringen har att ta ställning till helheten.

Jag har dock några påpekanden om det som Mikael Oscarsson har tagit upp. Ja, av dem som röstade var det en majoritet som röstade för en förändring av länsstillhörighet. Det var också en majoritet i Heby kommuns kommunfullmäktige som röstade för detta – över partigränserna. Värt att nämna är att valdeltagandet visserligen var högt, men alla valberättigade röstade inte utan bara 75 %. Ytterligare en aspekt värt att nämna i sammanhanget, som Mikael Oscarsson inte tog upp, är det faktum att vilket län och vilket landsting Heby kommun ska tillhöra är inte enbart en fråga för Heby kommun och Heby kommuns invånare – det visar också Kammarkollegiets utredning – eftersom det har påverkan på det län kommunen nu ingår i. Befolkningen i Heby kommun – om jag minns siffrorna rätt – utgör ungefär 14 % av Västmanlands län. Utredningen som Kammarkollegiet har gjort visar att skulle Heby kommun flyttas över till Uppsala län skulle det naturligtvis påverka förutsättningarna för vården i Västmanland.

Utan att i dag kunna säga när regeringen är klar med den samlade bedömningen av både sakfrågorna och de juridiska frågorna vill jag än en gång försäkra, både Mikael Oscarsson och Harald Nordlund, om att regeringen på inga sätt vill förlänga tiden som för alla inblandade parter är besvärlig.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 55 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag noterar att jag inte får några svar på mina frågor. Jag kan inte se det som annat än en tidsfördröjning och en förhållning. Frågan är inte på något sätt ny. Den har varit aktuell i snart 30 år.

Låt oss då för en liten stund tänka oss in i hebybornas situation. De har diskuterat frågan i många år, t.o.m. bildat ett parti i saken. De folkomröstade, och det blev en klar majoritet. Det var inte bara en majoritet i kommunfullmäktige utan det var enhällighet. Man glädde sig åt Kommunförbundets och Kammarkollegiets rekommendationer. Nu får kommunen beskedet att vänta.

Då infinner sig frågan hos hebyborna om vilken tidsplan statsrådet har. Kommer något besked till juluppehållet, som infinner sig i riksdagen om en dryg månad? Sedan skriver vi 2001. Året därefter är det val. Någonstans måste det finnas en deadline om hebyborna ska kunna rösta i Uppsala län 2002.

Det vakuum som nu är förhärskande är inte bra. Regeringens obeslutsamhet betyder planeringsproblem för kommunens politiker, inte minst när det gäller kommunikationsfrågorna. Det är inte bra för näringslivet i Heby.

Folket i Heby sade sitt för drygt två år sedan. Expertisen har gått på folkets linje. Vad väntar regeringen ytterligare på? Kommer det en ny utredning eller vad kan vi vänta oss?

Anf. 56 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag tror också att det i den här typen av frågor är viktigt att tiden inte bara går och går, för det påverkar näringsliv och andra delar av samhällslivet på ett mycket påtagligt sätt.

Om jag uppfattade ministern rätt, handlar det här inte bara om formfrågorna, utan om sakfrågor. En sådan, fick vi veta, handlar om vilken vikt hebybornas mening egentligen ska ha i avgörandet. Är det måhända en fråga för alla länsbor? Ministern antydde att det skulle kunna vara det.

Det som är väldigt viktigt i den här debatten är att få ett tydligare besked om när ett beslut kan förväntas komma.

Anf. 57 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Jag förstår att frågeställaren Mikael Oscarsson gärna vill ha ett tydligare besked än vad jag för närvarande kan ge. Men regeringen är ett kollektiv, och vi har regler för beredning av regeringens beslut som ska garantera att regeringens beslut är så väl underbyggda som möjligt. I mitt ansvar ingår att se till att jag inte för upp ärenden för regeringens avgörande innan den beredningsprocessen är avslutad. Så är regeringens arbetssätt, och det måste respekteras.

Jag förstår fullkomligt att det för de berörda i Heby kommun, näringslivet, befolkningen, politiker och tjänstemän i Västmanlands län inte är någon önskvärd situation att leva med den här osäkerheten. Men indelningsändringar är inte några enkla saker, och har man från Heby kommuns sida nu satt i gång den här processen får man också räkna med att regeringen inte kan fatta beslut förrän regeringen anser sig ha ett fullgott beslutsunderlag.

Återigen vill jag säga att det inte finns någon åstundan från min eller regeringens sida att på något sätt förhålla eller dra ut på processen. Tvär-

tom kan jag garantera att jag hela tiden har gjort allt för att se till att processen sker så fort som möjligt. Jag har också försökt beskriva denna åstundan från min sida vid de uppvaktningar som jag tidigare har fått ta emot i sakfrågan.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 58 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag har full respekt för att statsrådet tycker att det här är en komplicerad fråga. Det finns många saker att vrida och vända på. Men jag tycker ändå att hon skulle kunna ge ett besked om tidsplanen. Hur ligger det till i framtiden? När kan hebyborna förväntas få ett svar, få ett ja eller ett nej?

Statsrådet har demokratifrågorna på sitt bord och tituleras ibland demokratiminister. Jag anser att detta är en fråga om demokrati. Många hebybor har engagerat sig starkt i den här frågan. Att Kammarkollegiet sade ja tog man till intäkt för att deras engagemang betyder någonting. Om frågan om Heby förhållas ytterligare kommer det definitivt inte att uppmuntra människor att engagera sig.

Jag tycker att statsrådet är skyldig att ange – om det inte kommer ett ja eller ett nej – en tidsplanering. Det är det minsta man kan begära.

Om det skulle bli ett nej kan vi för en kort sekund fundera på varför vi över huvud taget ska ha folkomröstningar. Jag tror att ett nej skulle spåda på politikerföraktet. Om regeringen säger nej måste den ha väldigt starka skäl, efter ett ja i en folkomröstning. I det här fallet har Kammarkollegiet och expertisen inte angett några skäl emot utan tvärtom sagt att man inte ser några skäl emot.

Jag hoppas att statsrådet i sitt sista inlägg nu ska kunna säga ungefär under vilken tidsperiod som vi kan se fram mot ett svar.

Anf. 59 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Jag är ledsen att jag måste göra Mikael Oscarsson besviken på den punkten. Jag kan inte ange när regeringen fattar beslut. Regeringen är ett kollektiv, och jag varken kan eller vill förespegla någonting i en fråga som regeringen kommer att fatta beslut om så småningom.

Jag anser också att det här är frågor som handlar om demokratiska aspekter. Det är ytterligare en aspekt, förutom de rent sakliga, som är en av anledningarna till att jag vill se till att vi får ett så väl genomarbetat beslutsunderlag som bara tänkas kan inför regeringens avgörande.

Jag hoppas att vi kan återkomma med besked så snart som möjligt. Någon närmare tidsangivelse än så är det tyvärr omöjligt för mig att ge.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.35 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

12 § Svar på interpellation 2000/01:49 om narkotika och ungdomsbrottslighet

Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Gun Hellsvik har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att minska narkotikamissbruket och den övriga ungdomsbrottsligheten.

I Sverige har narkotikamissbruket bland ungdomar tidigare legat på en relativt konstant låg nivå. Sedan början av 1990-talet har dock denna trend vänt och under senare år har det funnits tecken på att både missbruket och nyfikenheten när det gäller att pröva droger har ökat. Narkotikamissbruket bland ungdomar ligger fortfarande på en låg nivå i ett internationellt perspektiv. Men utvecklingen är oroande, och vi måste ta den på största allvar.

Gun Hellsvik framhåller att narkotikamissbruk och annan kriminalitet ofta sammanstrålar i samma person. Detta kan säkert vara riktigt i många fall. En studie som BRÅ har genomfört under 1999 visar emellertid att det totalt sett har skett en minskning av brottsligheten bland landets niondeklassare jämfört med 1995. Den officiella statistiken pekar visserligen på en ökad våldsbrottslighet bland ungdomar, men troligen avspeglar denna inte en faktisk ökning. Den största förklaringen till ökningen är troligen en ökad anmälningsbenägenhet från skolornas sida och en ökad rapporteringsnivå från polisens sida. Allvarligare tillgreppsbrott och handlingar som innebär direkt våld mot person liksom att ha använt narkotika är förhållandevis sällsynt bland niondeklassare. BRÅ:s studie visar att ett antal riskfaktorer såsom splittrad familj, dålig föräldrakontakt, låg skoltrivsel, kamraters attityder m.m. har samband med brottsligheten hos niondeklassare. Man ska nog därför vara försiktig med att dra generella slutsatser om sambandet mellan narkotikamissbruk och annan kriminalitet bland unga.

Jag har nyligen i svar på interpellation om ungdomsrån sagt att de mest betydelsefulla insatserna för att minska ungdomsbrottsligheten är de som vidtas för att förebygga att unga människor dras in i kriminalitet. Av avgörande betydelse är insatser från familjen, skolan, föreningslivet, socialtjänsten och det övriga lokalsamhället. Jag kommer som justitieminister att verka för att samhällets åtgärder mot ungdomsbrottslighet präglas av en helhetssyn där rättsväsendets insatser bara är en, men en viktig, del av kampen mot ungdomsbrottsligheten.

Den svenska narkotikapolitiken ligger fast. Jag ställer mig helhjärtat bakom dess målsättning om ett narkotikafritt samhälle. Som Gun Hellsvik känner till har regeringen tillsatt en särskild kommission för att se över den svenska narkotikapolitiken. En av kommissionens huvuduppgifter är att ta fram förslag för att förstärka och effektivisera det drog-förebyggande arbetet. Kommissionen ska också utforma strategier för särskilt riktade informationsinsatser och för opinionsbildning samt lämna förslag till samhällets stöd för detta. Som ett led i detta arbete har Narko-

tikakommissionen utfört en studie av hur ett antal ungdomar från olika delar av landet resonerar kring narkotikafrågor. Studien visar glädjande nog bl.a. att många ungdomar engagerar sig mot droger. Narkotikakommissionen ska avge sitt slutbetänkande före årets utgång.

Det finns få andra områden där kriminaliseringsinstrumentet har använts i sådan utsträckning som på narkotikaområdet. All befattning med narkotika inklusive eget bruk är straffbar, och straffskalan för grovt narkotikabrott sträcker sig upp till tio års fängelse, dvs. samma som för dråp. I praktiken har också ända upp till 18 års fängelse dömts ut för narkotikabrott, med tillämpning av straffskärpningsreglerna för återfall i brott och vid flerfaldig brottslighet.

Som jag har uttalat i tidigare sammanhang har jag inte för avsikt att verka för någon inskränkning av den nuvarande kriminaliseringen av befattning med narkotika. Samtidigt är det enligt min mening naivt att tro att det går att åstadkomma någon reell förändring av narkotikasituationen genom ytterligare straffskärpningar.

Också när det gäller tvångsmedel finns långtgående lagstiftning i syfte att uppdaga och utreda narkotikabrott. Förutom de traditionella tvångsmedlen som häktning, husrannsakan och kroppsvisitation finns möjlighet att ta drogtester för att uppdaga bruk av narkotika. Hemlig teleavlyssning, som är ett av våra mest ingripande tvångsmedel, används huvudsakligen för att utreda grova narkotikabrott.

Narkotikakommissionen har i uppdrag att överväga vissa tvångsmedelsfrågor. Utan att föregripa vad kommissionen kommer fram till kan jag dock säga att det bör krävas mycket starka sakskalet för att utvidga polisens tvångsmedelsanvändning mot barn. De bör mötas av andra åtgärder från samhällets sida än polisens tvångsmedelsanvändning.

Förebyggande åtgärder är av central betydelse i den svenska narkotikapolitiken, och jag anser att det är en mycket viktig uppgift för samhället att upptäcka barn och ungdomar på väg in i narkotikamissbruk på ett så tidigt stadium som möjligt. Detta är emellertid inte främst en fråga om att ge polisen utökade möjligheter till tvångsmedelsanvändning mot barn. Avgörande är i stället att vuxenvärlden har goda kunskaper om narkotika och dess effekter, att föräldrar tar sitt ansvar samt en väl fungerande och uppmärksam skola. Mycket viktigt är också att socialtjänsten bedriver ett aktivt uppsökande arbete.

Jag ser fram emot att få ta del av de slutsatser och förslag som Narkotikakommissionen kommer att presentera liksom resultatet av de utvärderingar som pågår, bl.a. vad avser kriminaliseringen av eget bruk av narkotika. Jag ser framför mig att det även inom ramen för den övergripande målsättningen för narkotikapolitiken kan finnas anledning att grundligt överväga frågor om inriktningen på det fortsatta arbetet såväl på myndighetsnivå som när det gäller lagstiftningen. Jag välkomnar en debatt om dessa frågor.

Anf. 61 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för svaret, men jag beklagar att jag inte av svaret kan utläsa några riktlinjer för hur vi ska bli bättre på att bekämpa narkotikabruk och ungdomskriminalitet.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Justitieministern säger i sitt svar att den ökade våldsbrottsligheten bland ungdomar troligen inte avspeglar en faktisk ökning. Då finns det skäl för justitieministern att ta del av erfarenheter från verkliga livet.

På Södersjukhuset har man fört fortlöpande statistik över inkomna misshandlade personer, och ökningen är kraftig. 1995 inkom 1 246 personer, och i år tyder allt på att över 2 100 personer kommer till Södersjukhuset för vård till följd av misshandel.

Södersjukhusets undersökningar visar dessutom att 40 % av offren inte anmält misshandeln. En annan undersökning om rån bland unga, som justitieministern debatterade med bl.a. mig för en tid sedan och som han hänvisade till i sitt svar, visade att många unga av olika skäl inte anmäler brott som de drabbas av.

Justitieministern säger också i sitt svar att de mest betydelsefulla insatserna för att minska ungdomsbrottsligheten är de som vidtas för att förebygga att unga människor dras in i kriminalitet. Där är vi helt överens. Men några synpunkter om vad detta kräver för justitieministern inte fram.

Familjen är den viktigaste brottsförebyggaren. Jag skulle därför vilja veta vilka åtgärder justitieministern skulle vilja vidta för att stärka föräldrarnas ställning.

Vad gäller frågan om hur vi ska kunna bekämpa narkotikabruket på ett bättre sätt säger justitieministern att det är naivt att tro att någon reell förändring av narkotikasituationen skulle äga rum om straffskärpningar genomfördes. Om det skulle vara den enda åtgärd som vidtogs är vi helt överens. Men som en del av en helhet borde det finnas skäl att diskutera skärpning av maxstraffet för grovt narkotikabrott. De som organiserar är beredda att skaffa sig en förmögenhet genom andras lidande och kanske död. De bör jämföras med mördare och borde därför kunna få livstidsstraff. Det har ju också framförts inom den europeiska unionen som ett önskemål att alla länder skulle kunna tillämpa sina maxstraff på grova narkotikabrott. Sverige motsatte sig detta. Är då inte justitieministern oroad över att Sverige kan bli en attraktiv och mindre farlig marknad för narkotikahandlare om vi släpar efter vad gäller möjliga straff?

Av justitieministerns svar förstår jag att justitieministern är i grunden negativ till drogtest av barn under 15 år. För mig är det oförståeligt, när möjligheten till drogtest är till för att snabbt kunna ingripa med hjälpåtgärder vid misstanke om narkotikabruk.

Om nu justitieministern tycker att vi bör behålla möjligheten för dem över 15 år så vill jag gärna veta varför vi bör göra skillnad mellan den som fyllt 15 år och den som är under, när vi vet att experimenterandet med droger går allt längre ned i åldrarna.

Slutligen vill jag uttala min uppskattning över att justitieministern pekar på vikten av att vuxenvärlden har goda kunskaper om narkotika och dess effekter. Det innebär förhoppningsvis att justitieministern är beredd att ta initiativ till en bred informationskampanj riktad mot föräldrar och andra som kommer i kontakt med våra unga. Jag har efterfrågat detta i flera år, men tyvärr inte fått gehör för det tidigare. Har jag i denna fråga justitieministerns stöd?

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska först säga att man ska vara lite försiktig med den statistik som nu presenteras – inte minst när det gäller statistiken från Södersjukhuset eftersom den till viss del är beroende av vilka andra sjukhus som har lagts ned.

Jag anser inte att längre eller livstids fängelsestraff är rätt åtgärd för att komma till rätta med de narkotikaproblem som finns, utan det är på helt andra sätt som de ska bekämpas. Det går redan nu att döma till 18 års fängelse om det gäller upprepad brottslighet och flera brott. Vid flera brott gäller 14 års fängelse, och därtill ytterligare fyra år. Detta är också i linje med praxis vid livstids fängelse.

Vad gäller frågan om varför man inte bör tillåta tvångsmedel för barn under 15 år så är en anledning – kanske den främsta – till tvångsmedel för personer över 15 år att det ska utgöra ett bevis i domstol. Det är inte aktuellt för barn under 15 år.

Polisen ska meddela socialtjänsten om det finns risk att barn kan skadas antingen genom missbruk av beroendeframkallande medel, genom brottslig verksamhet eller genom annat socialt nedbrytande beteende. Man ska alltså rapportera detta. Om det bedöms finnas en risk för barnet så ska barnet omhändertas om det inte kan ske genom frivilliga insatser, såsom t.ex. frivilliga drogtester.

Om det dessutom är sannolikt att personen behöver beredas vård kan ett s.k. omedelbart omhändertagande ske, vilket faktiskt är tillräckligt bara genom ett telefonsamtal från ordförande i socialnämnden. Det kan alltså ageras mycket snabbt och effektivt redan nu.

Men det är just socialtjänsten som har den särskilda kompetensen för att bedöma barn. Det är inte polisen som genom tvångsmedel ska avgöra detta. Även om man i något enstaka fall skulle kunna vinna på detta, och upptäcka någon som man inte annars skulle ha upptäckt, så är det i oerhört få fall. Framför allt – och i den andra vågskålen – ska inte 12–13-åriga barn tvingas klä av sig inför okända poliser i det förpubertala stadium som de befinner sig. Det skulle inte direkt förbättra den ofta negativa attityd som många ungdomar redan har. Detta ska ligga hos socialtjänsten – inte hos polisen. Men det ska finnas ett samarbete.

Anf. 63 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Justitieministern har rätt i att narkotikatestet används som bevis. Men eftersom jag själv var initiativtagare till lagändringen och också vet hur formuleringarna blev tror jag mig våga påstå att jag har rätt när jag säger att syftet med lagändringen som öppnade möjligheten för drogtest var att vi på ett tidigt stadium skulle kunna fånga upp unga för att hjälpa dem från ett framtida missbruk.

Vi talar här om sociala frågor och straffrättsliga frågor. Jag skulle vilja knyta an vidare till detta, och konstatera att även om de straffrättsliga påföljderna inte är ensamt avgörande för våra ungas kriminalitet så tror jag att vi kan vara överens om att snabbhet och tydlighet i reaktionerna är viktiga. Då är det oroande att ta del av hur överlämnandet till vård inom socialtjänsten fungerar. Detta är ju ett betyg inte bara till överlämnandet utan till vården över huvud taget.

Den vanligaste påföljden är att unga döms till överlämnande till vård och böter. Men när man ska ta reda på vad det innebär är det ingen som

Prot. 2000/01:26

14 november

*Svar på
interpellationer*

kan svara. Det finns ingen nationell norm eller regelbok för vård inom socialtjänsten. Hur vården ser ut beror på i vilken kommun den dömda bor. Det kan t.o.m. bero på vilken socialsekreterare som har hand om den unge.

Enligt Peter Lindström på Brottsförebyggande rådet är överlämnandet till socialtjänsten ett svart hål. Han sade i en intervju i Dagens Nyheter under senvåren: Vi vet väldigt lite om vad som sker i socialtjänsten, men vi vet att påföljderna skiljer sig åt mycket. I samma artikel framkom att Socialstyrelsen ibland får samtal från socialsekreterare som undrar hur vård inom socialtjänsten fungerar. Suzanne Julin, som är jurist på Socialstyrelsen, säger i artikeln att Socialstyrelsens svar då får bli att Socialstyrelsen inte vet – att det inte finns någon nationell överblick.

Innan en 15–17-åring åtalas och döms ska socialtjänsten yttra sig för att åklagare och domstol ska veta mer om förövarens sociala situation och behov. Kraven på dessa skrivelser har höjts, men det är oklart om planerna har blivit bättre. Den utvärdering som Socialdepartementet ska göra lär dröja.

Enligt min uppfattning bör överlämnandet till vård enligt socialtjänstens utmönstras ur straffrätten för att kunna skapa den tydlighet som våra unga behöver. Jag är naturligtvis intresserad av att höra hur justitieministern ser på detta. Jag undrar om justitieministern är nöjd med den nuvarande ordningen. Om så inte är fallet, vad avser justitieministern att vidta för åtgärder?

Med tanke på att justitieministern i sitt inledande svar pekade på att många ungdomar engagerar sig mot droger vill jag återge något som oroar mig mycket ur Narkotikakommissionens sammanfattning av ungdomsundersökningen Vem bryr sig? Där konstaterar Narkotikakommissionen att även om majoriteten av ungdomarna i undersökningen inte har provat själva betyder inte det att de helt tar avstånd från droger. Det finns en utbredd uppfattning om att ”om andra vill hålla på så är det okej – det är ju deras val”. Om de unga har den uppfattningen är det viktigt att vi som inte längre är unga visar att det *inte* är andras val.

Anf. 64 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Min erfarenhet av överlämnande till socialtjänsten – det som jag har kunnat följa som advokat – är inte lika svart som den bild Gun Hellsvik ger. I många fall fungerar det mycket bra, men i vissa fall skulle det kunna fungera bättre. Det är min erfarenhet.

Som Gun Hellsvik väl känner till har 1995 års ungdomsmålsreform utretts. Man har i huvudsak kunnat se positiva resultat, och menar bl.a. att kvaliteten på handläggningen av ungdomsmål är tillräckligt hög. Kvaliteten har ökat efter reformen. Samarbetet mellan de berörda myndigheterna har förbättrats. Handläggningstiderna har förkortats, och specialiseringen har höjt kvaliteten.

Men jag ska också säga att vissa brister har påpekats. Socialtjänstens handläggning och yttranden har inte tillräckligt hög kvalitet. Tidsfristerna innebär fortfarande problem. Domstolarna är också starkt kritiska mot kravet att ungdomsmålen bara ska handläggas av särskilt lämpade domare.

Det finns ett förslag från utredningen om att förbättra arbetsmetoderna och att öka – och framför allt förbättra – samarbetet mellan socialtjänst, polis och åklagare.

Sammanfattningsvis anser jag när det gäller den här frågan inte att det är så illa som Gun Hellsvik menar, men att det kan göras ännu bättre.

Slutligen är vi helt överens om att vi på alla sätt ytterligare får försöka satsa på information till ungdomar. Det kan aldrig göras tillräckligt mycket i den frågan.

Anf. 65 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Justitieministern säger att jag har en uppfattning om vård enligt socialtjänsten. Naturligtvis har jag en uppfattning, men det var inte min uppfattning jag talade om. Jag citerade företrädare för Brottsförebyggande rådet och företrädare för Socialstyrelsen. Jag påpekade också att man ska göra en uppföljning av detta inom Socialdepartementet. Det finns ju rimligtvis ett skäl till detta, men det är beklagligt att det dröjer.

Sedan gläder det mig att justitieministern säger ja till en informationskampanj. Men då vill jag gärna göra ett tillägg. Informationskampanj till de unga i all ära, men en ung frisk människa har ofta lite svårt att ta till sig den information som vi vuxna ger. Det ges ju en hel del information till de unga. Dessutom vet de troligen betydligt mer än vad vi vet. Däremot vet deras föräldrar väldigt lite. Det är den typen av informationskampanj som jag söker. Föräldrar måste lära sig hur de kan se tecken hos sina unga. Det gäller inte bara fysiska och psykiska tecken hos det egna barnet utan också barnets förändrade umgängesvanor och liknande. Det är den typen av informationskampanj jag vill ha. Det är föräldrarna som är de som först har möjlighet att upptäcka detta, men då måste vi ge dem de redskap som de behöver.

Jag skulle vara mycket tacksam om jag fick höra justitieministern säga att justitieministern är beredd att stödja tanken på en omfattande informationskampanj till föräldrar och andra vuxna i barns omgivning. Information till föräldrarna är det centrala här.

Anf. 66 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Utan att gå in på några detaljer eller ge några konkreta besked vill jag säga att vi nog är överens om att information behövs. Jag delar uppfattningen att vuxna många gånger står handfallna inför situationen. Det har jag också kunnat konstatera.

Slutligen vill jag säga att det allra bästa vi kan ge ungdomarna är en social trygghet, en bra skola och en vettig fritid. Vi måste satsa på att hjälpa dem som har det svårt. Det handlar inte i första hand om olika tvångsingripanden, utan om att hjälpa dem med det stöd som de behöver. Om man tittar på de barn som hamnar i svåra situationer och deras bakgrund kan man många gånger, kanske inte alltid, med en kuslig precision konstatera vilket samband detta har. Det är här satsningen i första hand måste göras.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

*Svar på
interpellationer*

Anf. 67 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Gun Hellsvik har frågat om jag är beredd att avskaffa påföljden rättspsykiatrisk vård. Hon frågar också vad jag avser att vidta för åtgärder för att omedelbart höja säkerheten inom den rättspsykiatriska vården och nämner i det sammanhanget att ett flertal rymningar skett från Karsudden.

Säkerheten inom den rättspsykiatriska vården är en fråga som i första hand faller under socialministerns ansvarsområde. Jag vill dock understryka att det är självklart att den rättspsykiatriska vården måste bedrivas under former som medför att säkerheten inte hotas och som inte underminerar förtroendet för denna vårdform. Jag kan också nämna att Socialstyrelsens regionala tillsynsmyndighet i Örebro för närvarande arbetar med en undersökning av de rutiner för frigång och permissioner som tillämpas vid Karsuddens sjukhus och Sätters sjukhus, som bytt namn till Skönviks psykiatriska klinik.

När det gäller frågan om att avskaffa påföljden rättspsykiatrisk vård känner Gun Hellsvik säkert till att regeringen i maj 1999 tillsatte en kommitté med uppgift att se över lagstiftningen för psykiskt störda lagöverträdare. Samtliga i riksdagen företrädde partier deltar i kommitténs arbete. Kommittén har till uppgift att ingående analysera frågor om såväl ansvar som påföljder för denna grupp av lagöverträdare.

Det innebär att kommittén ska överväga bl.a. om det finns anledning att införa en tillräknelighetsreglering, dvs. ett system där vissa mycket sjuka personer inte ska fällas till ansvar för en brottslig gärning med hänsyn till att de, t.ex. på grund av en kvalificerad form av psykisk störning, inte haft möjlighet att påverka eller förstå sitt handlande. I så gott som alla med Sverige jämförbara länder tillämpas ett sådant system.

Kommittén ska också ta ställning till hur påföljdsregleringen bör utformas i framtiden. Dessa ställningstaganden har naturligtvis samband med om en tillräknelighetsreglering införs. Det innebär att kommittén ska ta ställning till om det nuvarande fängelseförbudet i brottsbalken bör finnas kvar men också till om det finns skäl att på något sätt förändra eller avskaffa påföljden överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

Reformen ska syfta till att åstadkomma en ordning som innebär att psykiskt störda personer som begår brott och som kan bära ett straffrättsligt ansvar också ska dömas till en påföljd som tillgodoser kravet på ett rimligt ingripande med hänsyn till det begångna brottet. Behovet av vård liksom berättigade krav på samhällsskydd måste också beaktas i detta sammanhang.

Den nuvarande regleringen har kritiserats av läkare inom psykiatri. De har hävdade att bestämmelserna om särskild utskrivningsprövning medför att de tvingas tvångsvårda personer som inte har något vårdbehov på den grunden att det finns en risk för återfall i brott. Det strider mot principer som gäller för läkare inom rättspsykiatri och har skapat etiska konflikter för denna yrkesgrupp. Reformen ska därför också syfta till att skapa en ordning som innebär att psykiatri inte får bära ett så stort ansvar för behovet av samhällsskydd.

Samtidigt är det en självklar utgångspunkt att psykiskt störda personer som begått brottsliga gärningar och som har ett vårdbehov har rätt att få vård och behandling under verkställigheten, oavsett om de ska särbehandlas vid påföljdsvalet.

Frågan om hur ett påföljdssystem för psykiskt störda lagöverträdare ska utformas är mycket komplex. Jag är inte beredd att föregripa kommitténs ställningstaganden genom att nu uttala mig om ifall jag är beredd att avskaffa påföljden överlämnande till rättspsykiatrisk vård.

Jag tror att det är viktigt att se helheten i systemet. Samtidigt som sådana grundläggande straffrättsliga principer som proportionalitet och förutsebarhet självklart ska värnas måste ett vårdbehov kunna tillgodoses oberoende av om en person döms till vård eller till ett fängelsestraff. Jag är övertygad om att många delar min uppfattning att det bör vara en rimlig utgångspunkt för en framtida reform.

Anf. 68 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka justitieministern även för detta svar. Jag förstår att justitieministern inte tänker ha några synpunkter på frågan om avskaffandet av påföljden rättspsykiatrisk vård förrän det är dags för en eventuell proposition. Då är det inte mycket jag kan göra för att få till stånd en diskussion. Jag och alla andra som är bekymrade över den nuvarande ordningen får föra fram våra synpunkter men helt uppenbart vänta på besked.

I justitieministerns svar saknar jag emellertid reflexioner kring min fråga om vilka åtgärder som kommer att vidtas för att höja säkerheten utöver den sedvanliga utredning som vi alltid hänvisas till. Hur många ska hinna rymma och kanske skada ytterligare personer innan något görs? Det här gör mig besviken och oroad.

Under årets tre första kvartal ägde rymningar rum vid 49 tillfällen från Karsudden. Det kan också konstateras att åtskilliga av rymningarna inte återförts eller återförts först efter en längre tid. Ett mord ägde rum i slutet av september i år. Förövaren var en förrymd dömd person som varit på rymmen i en månad när mordet ägde rum.

Det är frågan om allvarligt psykiskt störda grova brottslingar som överlämnats till sluten vård. Av de knappt 500 som vårdades under 1999 var det 61, dvs. mer än 10 %, som någon gång under året var på rymmen. Flera av dessa 61 rymde mer än en gång.

Att justitieministern inte gav något svar på min fråga om överlämnandet tar jag inte som bristande intresse för frågan, och inte heller att det uteblev kommentarer kring frågan om höjd säkerhet. Men jag förväntar mig några reflexioner av justitieministern i nästa replik.

Anf. 69 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt att delta i den här debatten. Men när jag såg interpellationen och svaret tyckte jag ändå att det var viktigt att delta. Jag tycker att det är viktigt att säkerhetsfrågan lyfts fram. Det är viktigt att Justitiedepartementet och vi som sitter i justitieutskottet debatterar och diskuterar de här frågorna även om de egentligen ligger hos Socialstyrelsen.

Från min utgångspunkt är detta otroligt viktigt eftersom det underminerar förtroendet för denna vårdform. Det som har skrivits och de rym-

ningar som har varit har skadat förtroendet för den rättspsykiatriska vården. Det ser jag som ett allvarligt problem. Nu sitter det en kommitté som ska se över de här frågorna och den här problematiken.

Det är viktigt, tycker jag, att lyfta fram i den här debatten att moderaternas förslag, t.ex. att påföljden ska avskaffas helt och hållet, gör att man ska dömas till fängelse. Är det så att man behöver vård ska man få vård, men blir man frisk tidigare ska man föras över till fängelse. Men om man döms till fängelse, får sitta i fängelse och får vård på anstalten ska man överföras med tvång till en psykiatrisk vårdinrättning efter strafftiden om man bedöms behöva vård.

Det här är ju också en fråga där man behöver väga in rättssäkerhetsaspekter. Om man nu bedömer att människor är psykiskt friska nog att kunna dömas till fängelse och om man också bygger in ett system där människor med tvång ska kunna överföras till en psykiatrisk vårdinrättning har man frångått många av de rättssäkerhetsprinciper som vi har i alla andra fall.

När man debatterar frågan om medborgarnas skyddsintresse tycker jag att det är viktigt att man inte glömmer att det stora flertalet sitter inne för brott som har ett ganska lågt straffvärde och att de sitter inne mycket längre tid än de skulle ha gjort om de hade dömts till fängelse.

Det är viktigt att man lyfter upp den här debatten. Jag tycker att den har blivit så snedvriden. Det är folk som begår grova brott, som får korta vårdtider och som sedan släpps ut i samhället. Vi vet ju att i huvuddelen av de här fallen är det inte alls på det sättet.

Det här systemet har faktiskt kommit till för att man ska tillvarata medborgarnas skyddsintresse utifrån ett sjukdomsperspektiv. Det är viktigt att man lyfter fram det när man debatterar de här frågorna.

Jag hoppas att justitieministern i debatten om rättspsykiatrisk vård lyfter upp den här stora gruppen som ju faktiskt, med de lagar och regleringar vi har, är inlåsta under en mycket längre tid än om de hade dömts enligt det vanliga rättssystemet. Därför bör man också – och jag hoppas att kommittén kommer fram till det – bevara den rättspsykiatriska vården. Det behövs förändringar. Man behöver se över lagstiftningen. Men i grund och botten ska vi ändå ha som princip att man inte dömer sjuka människor till fängelse. Det är vårdbehovet som ska vara avgörande, inte att vi vill straffa människor.

Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill först säga att det faktiskt är Socialdepartementet som har hand om den här frågan. Därför ska inte jag svara på det.

Sedan vill jag bara göra en liten kort korrigering. Det är 37 fall, inte 49, av rymningar från Karsudden. Men det är väl i och för sig illa.

Jag har kunnat konstatera att det som är svårigheten är att många rymningar sker under permissioner som är ett avgörande steg för att kunna återanpassa en människa. Det är där en av svårigheterna ligger.

Sedan handlar det faktiskt inte bara om att avvakta kommittén och om min nya roll som justitieminister. Jag har ju kommit i kontakt med de här sakerna och också kunnat konstatera de enorma svårigheter som finns.

En svårighet uppstår just om man är psykiskt sjuk vid brottstillfället. Frågan är om man då ska kunna straffas retroaktivt för det. Men det är

också så att under nuvarande former kan en person vara kvar på psykiatrisk klinik enbart på grund av risken för återfall, trots att han egentligen inte har ett vårdbehov. Det är ett stort problem.

Det är alltså med ett genuint spännt intresse som jag kommer att ta del av det här därför att jag känner till det sedan tidigare, med de saker som kan göras. Jag är inte beredd nu. Men det är alltså av flera skäl, inte bara på grund av min nya roll som justitieminister.

Sedan tror jag inte att det blir så oerhört mycket längre tid. Men det är riktigt att man många gånger döms till längre påföljd. Jag har själv förtärrt en person som var dömd för misshandel och som efter fem år fortfarande inte hade kommit ut. Det var ett brott som kanske skulle ha gett ett halvårs fängelse. Efter fem år, trots att vi hade provat det var tredje månad, hade han fortfarande inte kommit ut. Jag är medveten om att det många gånger är längre straff. Men exakt hur mycket längre vet jag inte.

Det finns många problem med det här. Jag tror att det är klokt att avvakta kommittén. Vi ska inte ta stridsfrågor nu, tycker jag, som vi kanske kan komma överens om sedan. Det här är en mycket svår fråga. Det gäller verkligen att avväga de saker som nu nämns, rättssäkerheten och de skyddsintressen som finns för presumtiva brottsoffer.

Anf. 71 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det är som justitieministern säger att den som överlämnas till slutna psykiatrisk vård kommer under Socialdepartementet. Men vi har ju inom kriminalvården en rätt stor andel personer, i alla fall på vissa anstalter, som lider av även svårare psykisk ohälsa.

Jag har fått lite information från Skogome. Man gjorde en inventering förra vintern som visade att minst 40 % av de intagna på Skogome led av måttlig till svår psykisk ohälsa. Skogome är den enda anstalt i Sverige som har en läkare som på heltid ägnar sig åt vård av psykiskt störda lagöverträdare som sitter i fängelse.

Nu är det så att med den budget som blir aktuell för kriminalvården nästa år får man som resultat att denna heltidstjänst på Skogome får skäras ned till en halvtidstjänst. Därutöver kommer ett antal sjukskötersketjänster att få dras in.

Oberoende av hur det blir i framtiden när det gäller hela gruppen psykiskt störda eller sjuka lagöverträdare är det faktiskt viktigt att vi ser till att det stora antal med psykisk ohälsa som finns på våra fängelser får möjlighet till adekvat vård under fängelsetiden. Det är viktigt för deras del. Det är viktigt för människorna utanför murarna som de ska möta den dag de blir frigivna.

Jag vill gärna höra vad justitieministern tänker göra för att höja kvaliteten på den psykiatriska vården inom kriminalvården. Jag nöjer mig inte med svaret om det tillskott som kriminalvården får nästa år, för det är förbrukat flera gånger om i olika uttalanden om vad det kan användas till.

Anf. 72 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag håller med om att det här är en mycket svår och komplex fråga. Men jag tycker också att det är viktigt att lyfta fram båda aspekterna. Det är viktigt att man inte bara tittar på dem som avviker utan också på det positiva som uppnås inom rättspsykiatri. Det är viktigt att man ser att det inte är så enkelt

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

som att straffets längd kan vara avgörande, utan att man helt grundläggande utgår från människors vårdbehov. Man kan emellanåt få uppfattningen i debatten att den rättspsykiatriska vården bara är till för att vi ska slippa fängelser och att det egentligen inte finns något innehåll i den. Därför är det viktigt att man lyfter upp den andra aspekten.

Fru talman! När det sedan gäller det ökande antalet psykiskt sjuka eller psykiskt störda på våra anstalter måste jag säga att det är ett resultat av den förändrade lagstiftning som Gun Hellsvik drev igenom.

Jag vill vädja till justitieministern att titta över det här, så att vi inte bygger upp en alternativ rättspsykiatrisk vård inom kriminalanstalterna samtidigt som vi inte använder oss av den kompetens och kunskap som redan finns uppbyggd utanför. Vi vet att det finns en brist på medel i dag. Det är viktigt att vi också utnyttjar medlen så effektivt som möjligt. Det kan aldrig vara att bygga upp en rättspsykiatrisk vård inom anstalterna motsvarande den vi har utanför. Det vore ett slöseri med resurser.

Anf. 73 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag anser – och jag tror att det är många som anser det – att reformen 1992 medförde att fler psykiskt sjuka kom innanför fängelsens murar.

Ett problem med det är ju att de som inte har dömts till livstids fängelse kommer att komma ut under den tid som det har bestämts att de ska vara i fängelse. Det kanske inte alls är den tid som är lämplig och som är tänkt för att de ska komma ut. Då skulle det naturligtvis vara bättre om de var dömda till psykiatrisk vård med den prövning som sker.

Jag vill också passa på att säga att det inte är så att man så lätt släpps ut när man har dömts till psykiatrisk vård. Det är en ordentlig prövning av domstol i länsrätten.

De personer som nu finns inom våra fängelseanstalter och som har psykiska problem har ju rätt att få vård och behandling under verkställighetstiden, oavsett om det sker en särbehandling vid val av påföljd. Det innebär självfallet att även personer som får fängelsestraff ska kunna få kvalificerad psykiatrisk vård under verkställigheten. De undersökningar som gjorts tyder på att ett stort antal intagna behöver sådan vård.

Kriminalvården har resurser för psykiatrisk öppenvård. Det har också inrättats särskilda stöдавdelningar för intagna som har problem på grund av psykisk störning, som psykiatrin inte anses kunna behandla. Men kriminalvården kan inte ge tvångsvård. Sjukvårdshuvudmännen ansvarar för den slutna rättspsykiatriska vården. Personer som är intagna på anstalt kan också föras över till psykiatrin för att få rättspsykiatrisk vård, om det finns ett sådant behov.

Slutligen förstår jag inte det som sägs om att de 270 miljonerna skulle ha ätits upp. De är ett extra tillskott till kriminalvården under nästa år.

Anf. 74 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Justitieministern uttrycker sig inte i klartext. Av formuleringen fick jag intrycket att justitieministern är kritisk till 1992 års reform. Det kan vara intressant att få reda på om justitieministern tänker riva upp den reform som var ett förslag som justitieminister Laila Freivalds lade på riksdagens bord. Vi på den borgerliga sidan är också del-

aktiga, i och med att vi inte återkallade propositionen. Men det var Laila Freivalds som lade fram förslaget.

Justitieministern talade om möjligheten till öppenvård för psykiskt störda. Den finns formellt. Men när man tittar på situationen inom allmänpsykiatri inser man att kriminalvårdens patienter inte har så lätt att få den vård de behöver. Inom allmänpsykiatri har man mycket stora bemanningsproblem. Det råder stor brist på sköterskor och psykiatrer. Eftersom kriminalvårdens patienter lätt hamnar sist i kön är det viktigt att kriminalvården får egna resurser för att kunna ge adekvat vård.

Anf. 75 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det säger sig självt att det blir fler som är psykiskt sjuka på anstalt om kravet för att anses som psykiskt sjuk sänks. Just gränsdragningen är aktuell inom kommitténs arbete. Därför finns all anledning att återkomma med bedömningen av om detta är bra eller dåligt. Det är ett av skälen till att kommittén finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2000/01:65 om polissituationen

Anf. 76 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Anders G Högmark har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta i syfte att ge Sveriges medborgare möjlighet att få ett polisväsende som förmår lösa de uppgifter som riksdagen beslutat.

Jag vill inleda med att slå fast att Sverige har ett polisväsende som uppfyller högt ställda krav på kompetens, tillgänglighet och effektivitet.

Samtidigt behövs det fler poliser i Sverige. Bl.a. därför har regeringen i budgetpropositionen föreslagit den största satsningen någonsin på rättsväsendet. Utöver de förstärkningar som polisen fått i 1999 och 2000 års budgetpropositioner har regeringen nu föreslagit att polisen får ytterligare 200 miljoner kronor redan i år. Fr.o.m. 2001 får polisen 575 miljoner kronor och fr.o.m. 2002 ytterligare 605 miljoner kronor.

De nya resurserna ska främst användas till att öka antalet poliser, för att utveckla närpolisen, brottsutredningarna och gränskontrollen. Regeringen skriver i budgetpropositionen att det är avgörande för hela polisväsendet att närpolisen nu får de resurser och den kompetens som behövs för att den verkligen ska bli basen i polisverksamheten.

Jag vet att flera polismyndigheter uppfattar svårigheten att rekrytera poliser som ett större problem än bristen på pengar. Därför är det glädjande att vi nu kan utbilda poliser vid den nya polisskolan i Umeå.

Polishögskolan i Solna utnyttjar fr.o.m. årsskiftet sin kapacitet maximalt. Då kommer det att finnas ca 1 000 polisstuderande vid skolan i Solna. I år har sammanlagt 450 polisstuderande antagits, och nästa år planerar skolan att anta 660 studerande. Därutöver har 50 studerande redan antagits i Umeå, och nästa höst kommer ytterligare drygt 70 att antas där.

Regeringen har i budgetpropositionen bedömt att det stora behovet av nya poliser kräver en tredje polisskola. Rikspolisstyrelsen, som handläg-

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

ger frågan, har fastställt de krav som bör gälla för att en ort ska komma i fråga för en polisskola. Ett sådant krav är att det måste finnas ett universitet eller en högskola med lämplig profil på orten. Rikspolisstyrelsen har beslutat att Borås, Jönköping, Växjö och Linköping uppfyller kraven. När det finns en tredje polisskola är det enligt styrelsen möjligt att anta mellan 800 och 1 000 polisstudenter per år.

Jag vill i det här sammanhanget också framhålla att Polishögskolan i år har utbildat 120 civila till kvalificerade brottsutredare. Det är ett effektivt sätt att snabbt öka kapaciteten i den brottsutredande verksamheten. Under nästa år planerar Polishögskolan att utbilda ytterligare 50–60 kvalificerade brottsutredare.

Samtidigt som det behövs fler poliser finns det emellertid fortfarande ett utrymme för att använda resurserna mer effektivt. Jag vill i det sammanhanget exempelvis nämna polisens nya arbetstidsavtal som ger bättre möjligheter att anpassa arbetstiden efter verksamhetens behov.

Avslutningsvis vill jag säga att fler poliser kan frigöras genom att ansvarsfördelningen mellan polisen och andra myndigheter kan göras tydligare. Kommunerna bör t.ex. ta ett större ansvar för en del av de servicefunktioner som polisen i dag tar på sig för att ingen annan gör det. Arbetet med att renodla polisrollen pågår fortlöpande. Jag avser att inom kort initiera en utredning med uppgift att bl.a. behandla frågan om vissa av de uppgifter som i dag utförs av poliser i stället kan utföras av andra.

Anf. 77 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Först ett tack till justitieministern för svaret. Det kanske inte innehöll så mycket nytt. Ett och annat av intresse finns dock att diskutera. Svaret var mest en påminnelse om de texter som redan har distribuerats i form av budgetpropositioner. De är redan väl inlästa av justitiekammarens ledamöter. Mer om detta något senare.

Jag har noterat att justitieministern inledningsvis slår fast att det svenska polisväsendet uppfyller högt ställda krav på kompetens, tillgänglighet och effektivitet. Då frågar jag mig hur man definierar de begreppen.

Fru talman! Om jag ska vara ärlig har jag svårt att instämma. Framför allt har mina väljare hemma i min valkrets, i Kronobergs län, svårt att göra det. Många väljare runtomkring i landet, även socialdemokratiska sådana, har svårt att instämma i det. Justitieministern har inga egna väljare än så länge.

De som bor uppe i Norrland och får beskedet när de ringer att polisen har stängt och att närmaste polis finns 20 mil därifrån, de butiksägare som förtvivlat konstaterar att det ännu en gång varit inbrott i butiken med glasarutor sönderslagna brukar inte känna att tillgängligheten till polisen är överdriven. Men det beror givetvis på hur man definierar "högt ställda krav på tillgänglighet". Denna debatt bör kunna kretsa kring det. Hur definierar justitieministern, och därmed regeringen, högt ställda krav på tillgänglighet? Det finns utomordentligt mycket mer att göra på den kanalen. Man kan även ställa frågan hur begreppet effektivitet definieras.

Polisen är en myndighet i djup kris. Visserligen sägs att polisen nu är populärare än någonsin. Det kanske är en klen tröst. Polisen är t.o.m. populärare än hovet. Man kan fråga sig vilket värde på skalan det innebär

för justitieministern, som väl är nybliven medlem i det socialdemokratiska partiet med republikkrav på schemat.

Polisen befinner sig i en utomordentligt djup kris när det gäller antal. Det finns för få poliser. Det finns för få unga poliser – bara 3 % av poliskåren är under 30 år. Det finns för många poliser som är på väg mot pension. Det är bra att man utbildar fler poliser. Jag är övertygad om att det är nödvändigt att komma upp till en nivå på ungefär 1 000 polisstuderande per år. Justitieministern antydde samma siffror. Då är det nödvändigt att det bedrivs polisutbildning på ett par ställen utöver dem där det görs i dag, nämligen i Stockholm och Umeå. Det är viktigt med den mångfalden.

Polisen kommer inte att ha råd att anställa poliserna, även om man nu får fart på utbildningen, om inte väsentliga resurstillskott sker.

Justitieministern pekar på vilka tillskott som ska ske, men de är långt under det som Rikspolisstyrelsen har begärt. Rikspolisstyrelsens önskan är att få resurser för att kunna leva upp till de nivåer på verksamheter som Sveriges riksdag har uttalat sig för och med alla de prioriteringar som riksdagen har slagit fast. Jag vill klart deklarera att de nivåer på tillskotten som justitieministern uppenbarligen vidhåller är alldeles för små.

Jag vill ställa frågan till justitieministern: Vad ska Rikspolisstyrelsen nedprioritera, med en signal till Sveriges riksdag? Eller är det så att justitieministern inte delar Rikspolisstyrelsens uppfattning att man inte klarar verksamheten med mindre än 19 000 poliser? Det är en kritisk gräns. Av dessa ska 9 000 poliser gå till närpolisreformen, om den ska få en ärlig chans att kunna fullföljas.

Avslutningsvis: Effektivitet hos polisen förutsätter också mer teknisk utrustning. Mer om detta i nästa inlägg.

Anf. 78 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Rättstryggheten för alla medborgare i ett land som vårt, som vill leva upp till att vara en rättsstat, måste alltid kunna garanteras. Tryggheten att i en nödsituation kunna kontakta en polismyndighet har för oss svenskar tidigare varit något av en självklarhet. Den möjligheten har nästan alltid funnits.

Den otillräckliga medelstilldelningen som socialdemokraterna har ägnat sig åt under en ganska lång period har lett till att vi nu inte har de resurser vi som medborgare har rätt att göra anspråk på. Det avspeglar sig över hela landet i ganska drastiska situationer.

Bristen på medel har tvingat fram organisationsförändringar. Det har lett till att man i många polisdistrikt har tvingats till neddragningar. De har varit så drastiska att man i relativt många fall har tvingats stänga poliskontor. Vilka effekter det har i glesbygden har säkert även justitieministern klart för sig.

I den bygd jag själv representerar har man tvingats till stängningar, såväl temporära sådana som permanenta. Man har t.o.m. i något fall hittat lösningar genom att veckovis byta mellan två kontor så att man den ena veckan bemannar kontoret med en sammansatt styrka under två dagar för att nästa vecka ha öppet tre dagar. I den andra kommunens kontor har det varit omvänt.

Prot. 2000/01:26
14 november

*Svar på
interpellationer*

Det här är naturligtvis fullständigt otillfredsställande. Dessutom saknar man mellan dessa kontor teknisk utrustning som är möjlig att använda för att knyta ihop sin verksamhet. Det finns inget enkelt och effektivt datanät för att hämta uppgifterna från respektive kontor. De möjligheterna saknas, vilket också är ganska belysande för hur det fungerar.

Den verklighet jag upplever rimmar väldigt dåligt med en del av de svar ministern har gett här. Han meddelar – precis som Anders G Högmärk sade – att polisväsendet uppfyller högt ställda krav på kompetens, tillgänglighet och effektivitet.

De poliser som finns på plats har kompetensen och tillgängligheten, men de stängda kontoren gör att tillgängligheten är klart otillräcklig. De som efterfrågar tjänsterna måste nöja sig med att konstatera: När vi ringer finns det tyvärr ingen som kan svara. Det finns ingen som kan rycka ut till vår hjälp.

I det nya stora länet Västra Götaland saknas i dag medel och resurser för ungefär 600 tjänster. Nu utbildas många poliser, vilket vi har efterlyst länge från vårt parti. Vi motsatte oss definitivt stängningen av Polishögskolan i Stockholm, som regeringen genomdrev.

Vi kan konstatera att det inte finns medel. Om det skulle finnas medel, justitieministern, var finns då poliserna till dessa 600 tjänster i Västra Götaland? Tyvärr måste jag konstatera, i likhet med de väljare jag representerar, att dessa tjänster inte kommer att kunna besättas under över-skådlig tid.

När vi nu har en interpellationsdebatt är det rimligt att ministern drar upp riktlinjerna och säger: Så här vill vi från regeringens sida lösa frågorna. Regeringen har lagt fram en budget som i och för sig medger en viss resursförstärkning, det ska sägas. Men vi anser från vårt håll att den är klart otillräcklig. Det krävs mycket mer.

Vilka åtgärder är ministern beredd att skicka med till tröst för såväl de människor som väntar på att polisen ska få tillräckliga resurser som de människor som jobbar i verksamheten? Vad får de för riktlinjer? Vad har de för hopp att ställa till den nye justitieministern?

Anf. 79 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vad gäller de egenskaper som jag anser att svensk polis har vill jag börja med att tala om kompetensen. Människor har, som också sades, ett mycket stort förtroende för polisen. Polismyndigheten rankas som trea efter universiteten och sjukvården.

Vad gäller resurser sker nu den största satsningen. Men som ni väl känner till – och som också står angivet i budgetpropositionen – kan det finnas skäl att återkomma med ytterligare resurser.

Jag träffade i dag samtliga länspolischefer i Sverige. Det intressanta är att det finns så många spännande projekt på gång. Man ser bl.a. på tillgänglighet på ett annat sätt än att bara tala om resurser.

Det finns i dag ett projekt i Halland där man arbetar på ett helt annat sätt. Man kanske också ska vara beredd att se på olika möjligheter i framtiden. Det kanske inte ska vara just kontor. Man kan arbeta rörligt ute på fältet. Med den nya tekniken kan man utnyttja detta.

I Halland har man satsat på att förundersökningsledare är med från början, på ett långt tidigare stadium. Ett stort arbete sker genom mobil verksamhet i polisbilar i stället för bara på kontoret.

Det är mycket intressanta saker som sker inom polisen och som är mycket värdefullt att följa upp. Det är inte bara tal om bristande resurser. Det finns tvärtom många spännande idéer. Vad gäller effektiviteten har det också där kunnat presenteras framsteg bl.a. genom tekniken.

Det gäller också inom Hallands län. Man kan direkt förhöra en person redan i inledningsskedet när man kommer till en brottsplats, vilket är oerhört viktigt. Det vet alla som känner till hur det fungerar i en domstol. De inledande förhören är ofta av avgörande betydelse.

Det sker också försök i Jönköping, Handen och Örebro. Där har man väsentligt förkortat handläggningstiderna. Det är bra för brottsoffer, de misstänkta och inte minst för att få mer rättssäkra domar.

Vad gäller utbildning sker nu en ombildning av officerare. Det är också mycket intressant, med tanke på den höga kompetens som finns hos många officerare. Det finns också idéer om att ta in ytterligare ekonomer, skatterevisorer och människor med IT-kunskap som ska kunna komplettera och förstärka den polis som finns.

Vad gäller utbildningen är det också viktigt att vi inte bara tar in ett antal personer utan att vi fortsätter att se till att vi har kompetenta poliser. Utvecklingen har vänt med den satsning som görs. Redan år 2003 kommer antalet poliser att stiga till 16 800. Det är fler utbildade poliser än vi haft någon gång under hela 1990-talet.

Anf. 80 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Jag vill till en början gärna instämma i att det är utomordentligt bra att man har lyckats engagera och utbilda officerare som har visat intresse för polisyrket. Det är utomordentligt bra att man får in kompetenta ekonomer som kan arbeta med olika former av utredningsverksamhet vid ekonomisk brottslighet, osv.

Det är utomordentligt bra att man inte bara ser till kvantiteten utan också till kvaliteten. På den punkten tror jag att vi kan vara helt överens. Det finns framöver ännu större behov för polisväsendet totalt sett att få olika typer av kompetenser. Men det kräver också resurser att anställa dessa personer. Det är personer som ofta är attraktiva på arbetsmarknaden och som har ett ganska bra löneläge.

Jag måste ta justitieministern ur vanföreställningen att jag och kanske Moderata samlingspartiet menar att med tillgänglighet menas att man sitter och häckar på ett kontor. Det lät nästan så på justitieministern.

Det handlar om att vara tillgänglig när butiksägaren ringer, eller när Svea Svensson 78 år upptäcker att hon har fått ett källarinbrott. Hon längtar inte efter att poliserna ska sitta på kontoret. Hon vill att de ska vara tillgängliga, definierat som att de ska kunna komma på plats inom ganska få minuter.

Där kan man ha lite olika överdriven uppfattning om hur många minuter det ska vara. Men det är inte kontorsvarelser vi vill ha. Det är människor som är ute. Om det har förelegat något missförstånd hoppas jag verkligen att det nu är klart att det är den typen av tillgänglighet vi menar.

Jag menar att tillgängligheten är för dålig. Man får för dålig tillgänglighet på grund av att det är för få personer i tjänst. Det är för få personer som är sysselsatta under de mest intensiva timmarna under dygnet.

När det gäller effektiviteten vill jag säga att ett par mått som borde vara relevanta handlar om på vilket sätt brott förebyggs och på vilket sätt brott klaras upp och brottslingar blir lagförda. Det har ju inte varit någon imponerande utveckling under de gångna åren av den statistiken och de procenttalen. Det skulle vara intressant att veta hur man definierar. Ingår det inte i justitieministerns effektivitetsskala att förebygga brott och framför allt att klara upp brott som har blivit begångna?

Sedan är det väl helt nödvändigt att man också får en bättre teknisk utrustning. Det finns ju skrämmande exempel på att man år efter år inte kan kommunicera mellan olika poliser. Man kanske har stängt en station under några timmar, ungefär som Lars Björkman var inne på. Man kan inte logga in sig på nätet osv. Det här framstår ju som skrämmande.

Men allt detta, fru talman, innebär ju att man, om man ska satsa på fler poliser och på bättre tillgänglighet, måste se till att få ekonomiska resurser. I det här sammanhanget förekommer ofta ett resonemang som även finns i anslagsäskanden hos myndigheter. Man säger: Om vi inte får mer pengar, vilket vi absolut måste ha, så önskar vi få anslagskrediten höjd från, exempelvis, 3 % till 5 %, som Rikspolisstyrelsen önskar. Det har utvecklats någon form av anslagskreditkultur i det här landet. Regeringen har inte – och inte heller riksdagsmajoriteten – kurage att tala om vad som inte ska göras, utan man hänvisar t.o.m. i budgetdirektiv till att det ändå finns anslagskredit.

Jag har hört att någon, troligen ganska närstående justitieministern, har sagt: Den som är satt i skuld är icke fri. Men vad man uppmanar till nu är ju att inte dra ned på någon verksamhet. Man säger: Det bör ni inte göra, eftersom riksdagen har slagit fast att det ska vara en oförändrad verksamhet, men ni ska ändå finansiera den, och kan ni inte göra det med anslagen, som uppenbarligen är för små, ska ni lockas till anslagskreditsfinansiering.

Man kan titta på det ackumulerade lånebehov som polisväsendet har med de anslagsramar som indikeras i treårsplanen. Det är ju en skrämmande läsning. Man kan karakterisera det ungefär som någon form av utförshang i en störtloppsbanan.

Vad avser justitieministern att göra på det ekonomiska området, exempelvis inför vårpropositionen?

Anf. 81 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag konstaterar med tillfredsställelse att ministern här tar fasta på kritiken och säger att kompetensen och tekniken måste förbättras. Det är ett vällovligt anslag som jag välkomnar.

Men kriminaliteten ändrar ju karaktär. I dag är det inte särskilt ovanligt att det sker brottslighet över nätet, och den brottsligheten får ju ofta ganska vittförgrenade konsekvenser. Jag kan referera från ett mycket aktuellt fall nere i min hembygd i Västra Götaland, närmare bestämt i Borås. I dagarna sysslar man med en utredning kring missbruk av privatpersoners kontonummer. En kriminell liga har alltså satt i system att utnyttja andra människors konton, handlat från dem, tagit ut pengar från dem och disponerat dem på ett otillbörligt sätt.

Nu försöker då polisen ingripa i det här. Som läsare av rapporterna konstaterar man något förvånad att Boråspoliserna inte är utrustade med en sådan IT-kvalitet att de kan gå in på eget konto och följa och spåra de

förbrytelser som sker, utan de är hänvisade till en av de drabbade som med egen kompetens har gått in och sagt: Jag kan hjälpa er. Och det sker utan någon ersättning tills vidare. Vi kan naturligtvis inte lita på att den typen av hjälp ska finnas till hands vid varje brottsutredning.

Självklart, och det tror jag även att ministern kan hålla med om, måste varje poliskontor, varje polisenhet, vara utrustad på ett sådant sätt att vi kan möta brottslingarna på den nivå som de själva opererar. Där finns vi alltså inte i dag. Boråspolisen kan alltså inte med den förhållandevis stora resurs man har jämfört med många andra områden på eget konto koppla ut sig på Internet. Jag tycker nästan att det är förmätet att över huvud taget behöva nämna det.

Jag undrar avslutningsvis om vi i och med det anslag ministern har givit här kan hoppas på att de här bristerna rättas till. Kan vi skicka med den hälsningen till alla som jobbar med det här och säga att IT-anslutningar på adekvat teknisk nivå ska finnas och att varje polis ska ha möjligheter att använda den här utrustningen?

Anf. 82 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Om det står angivet i budgetpropositionen att man ska återkomma efter en uppföljning anser jag också att man ska följa det.

Nej, jag tror inte att moderaterna anser att man bara ska sitta och häcka på kontoret. Däremot tror jag att man måste vara ännu mer öppen än moderaterna för att se olika förändringar som kan ske. Det gäller bl.a. tillgängligheten. Det gäller också nu när närpolisen ska utvecklas igen. Man kanske ska utvärdera det som har varit och se det på ett annat sätt än tidigare, dvs. att poliser ska finnas där brotten begås.

Men det är inte bara en fråga om geografi. Det handlar också om arbetstid, om att poliser ska arbeta när brotten begås. Sedan ett år tillbaka finns det ett avtal mellan arbetsgivare och poliser. Det är till för att förbättra polisernas situation, men det är också, inte minst, till för att poliser ska kunna arbeta när brotten begås, dvs. helgkvällar osv.

Vi är helt överens om att det brottsförebyggande arbetet är mycket viktigt. Det handlar inte bara om antalet poliser och om hårdare straff. Men jag, som i och för sig inte har följt i detalj vad som har skett här i riksdagen, har i alla fall haft uppfattningen att det just är hårdare straff som har varit moderaternas metod för att få bukt med brottsligheten. Jag anser att det är viktigt att satsa på en lång kedja från brottsförebyggande arbete till en aktiv och bra polis till en aktiv kriminalvård. Polisen är den viktiga länken i mitten.

När det gäller frågan om IT-relaterade brott vill jag slutligen säga att detta är just ett sådant område där svensk polis faktiskt är otroligt duktig och bra. Man är t.o.m., har jag hört, bäst i världen. Tack!

Anf. 83 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Vi är överens om att det brottsförebyggande arbetet är viktigt. Då frågar jag konkret: Delar justitieministern Rikspolisstyrelsens uppfattning om att vi behöver ha 9 000 närpoliser för att klara detta? Närpolisreformen har ju aldrig fått en reell chans. Det tror jag att vi kan vara ganska överens om.

När det gäller att man har en vidare definition av åtgärder än vad moderaterna har undrar jag vad det är för åtgärder som justitieministern

föreslår som inte vi är tilltalade av – det handlar om ny teknik, ny kompetens men också möjlighet att betala detta. Det skulle vara intressant att höra.

Sedan handlar det väl inte bara om att förebygga och om att alternativet är hårdare straff. Det finns ju en bit som är viktig, nämligen att man klarar upp de brott som begås. Min fråga är: Inräknar justitieministern brottsupplklaringsprocenten som ett delmål när det gäller effektiviteten för polisen? Tycker justitieministern att 10–20 % uppklarande när det gäller ett antal typer av brott är att leva upp till högt ställda krav på effektivitet?

Man kan väl konstatera att närpolisreformen är ett måste om vi på sikt ska kunna klara av att förebygga ett stort antal brott. Det handlar också om att vuxenvärlden ska vara betydligt mer närvarande i ungdomsvärlden och om att man förhoppningsvis lär av varandra. Vi kommer aldrig att komma till rätta med någon form av kriminalitet framöver på ungdomssidan om inte vuxenvärlden förmår att överföra ett normsystem, normer och värderingar, så att man på det sättet kan skilja mellan rätt och fel. Det är måhända en smula idealistiskt, men jag är alldeles övertygad om att just normöverföringen är av central betydelse. Och då behöver vuxenvärlden vara nära ungdomsvärlden och förstå. Ibland kanske man inte begriper allt, men man ska åtminstone uttala vad som är vuxenvärldens förväntningar.

Anf. 84 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Först vill jag säga att jag också tycker att det finns anledning att säga att närpolisen naturligtvis blev lidande liksom andra områden i samhället. Särskilt olyckligt var det att närpolisen byggdes ut samtidigt som de största besparingarna gjordes. Nu gäller det att ta lärdom av de erfarenheter som man ändå fick av närpolisen, så att man kan utveckla en ännu bättre polis.

Det är helt riktigt att man måste satsa mycket på det brottsförebyggande arbetet, inte minst när det gäller vuxenvärlden. Det finns nu brottsförebyggande råd i två tredjedelar av kommunerna, och det är naturligtvis önskvärt att det arbetet kan utvecklas ytterligare. Vuxenvärlden är viktig. Det gäller allt från det ansvar som föräldrar och skola har till farsor och morsor på stan och annat. I det fallet tror jag att vi är överens om att det aldrig kan göras för mycket.

Jag anser självklart att upplklaringsprocenten ska höjas. En möjlighet till det får man just genom att korta handläggningstiden eftersom man då får mycket rättssäkrare domar. Brottsoffer och vittnen har då mycket klarare minnesbilder, och kvinnor har lättare att stå på sig när de har gjort en anmälan och återkallar inte lika gärna sina anmälningar.

Med det vill jag tacka för den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 85 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Kia Andreasson har frågat mig om regeringen, under Sveriges ordförandeskap i EU och i framtiden, tänker verka för att Gemensamma tillsynsmyndigheten tilldelas efterfrågade resurser och för att dess rekommendationer genomförs, och i så fall på vilket sätt man ämnar göra detta.

Alice Åström har frågat mig dels vilka åtgärder som regeringen avser att vidta för att komma till rätta med säkerhetsproblemen i registerhanteringen avseende SIS och Sirene, dels om jag är beredd att åter se över frågan om behovet av parlamentarisk kontroll av registerhanteringen med målet att tillförsäkra svenska medborgare sina mänskliga rättigheter.

Jag har valt att besvara Kia Andreassons och Alice Åströms interpellationer gemensamt.

Regeringens utgångspunkt är att den gemensamma tillsynsmyndigheten har en mycket viktig funktion att fylla för Schengensamarbetet. Dess synpunkter och rekommendationer ska tas på största allvar och följas så långt det är möjligt. Schengens informationssystem, SIS, består som bekant av ett nationellt register i varje Schengenstat och en central teknisk enhet i Strasbourg. Den sistnämnda förmedlar alla inregistreringar till de nationella registren för att dessa ska ha samma innehåll.

Tillsynen av SIS är uppdelad på nationell nivå och central nivå. Tillsyn över nationella SIS-register ska utövas av nationell tillsynsmyndighet för dataskydd. För Sveriges del är det Datainspektionen som ska utöva den tillsynen. Datainspektionen är också nationell tillsynsmyndighet för Sveriges nationella Sirenekontor, som är kontaktpunkt mellan nationella myndigheter och de andra Schengenstaterna.

Tillsynen över den centrala tekniska enheten i Strasbourg utövas av den gemensamma tillsynsmyndigheten. Det är dess huvuduppgift. Vid sidan av detta har den gemensamma tillsynsmyndigheten tre andra uppgifter: Den ska analysera svårigheter vid tillämpning och tolkning av konventionen, den ska studera problem som kan uppstå vid den nationella tillsynen eller när det gäller tillträde till systemet och den ska kunna utarbeta förslag till gemensamma lösningar på befintliga problem.

De nationella myndigheter som har hand om de nationella SIS-registren i medlemsländerna står således inte med dagens regelverk under den gemensamma tillsynsmyndighetens direkta tillsyn. Därför kan de formellt inte bindas av rekommendationer från den gemensamma tillsynsmyndigheten.

När det gäller frågan om huruvida den gemensamma tillsynsmyndigheten tilldelas de ekonomiska, tekniska och personella resurser den behöver har den gemensamma tillsynsmyndigheten tillgång till möteslokaler med tolkstöd. Dessutom ersätts delegationernas resor på samma sätt som för arbetsgruppsmöten. Under nästa år kommer de gemensamma tillsynsmyndigheterna, och därmed också Schengens tillsynsmyndighet, att få ett eget sekretariat. Jag kan inte i dagsläget förstå vad som saknas.

När det gäller den sista frågan kan jag konstatera att vi har en väl fungerande ordning med Datainspektionen som svensk tillsynsmyndighet för dataskydd. Frågan om parlamentarisk kontroll av registerhanteringen

*Svar på
interpellationer*

är inte ny; senast väcktes den i samband med riksdagsbehandlingen av propositionen om polissamarbete m.m. med anledning av Sveriges anslutning till Schengensamarbetet (prop. 1999/2000:64, bet. 1999/2000:JuU17, rskr. 1999/2000:215). Riksdagens majoritet ställde sig då inte bakom tanken på ett parlamentariskt kontrollorgan. Det har aldrig riktats någon kritik mot det sätt på vilket Datainspektionen tillförsäkrar svenska medborgare deras mänskliga rättigheter inom det område där inspektionen har att verka. Jag ser därför inget skäl för regeringen att arbeta emot riksdagens majoritet i denna fråga.

Fru talman! Jag har nu svarat på de konkreta frågorna, men interpellationerna föranleder ett par ytterligare kommentarer.

Generellt sett är det så att bara vissa strikt begränsade uppgifter får registreras i SIS. SIS innehåller i princip bara identifieringsuppgifter och uppgift om vilken åtgärd som begärs samt om personen är beväpnad eller kan vara våldsbenägen. S.k. känsliga uppgifter, som t.ex. etniskt ursprung eller sexuell läggning, får aldrig registreras i SIS. För att en stat som påträffar en person som är efterlyst i SIS ska kunna ta ställning till om den kan utföra den åtgärd som begärs krävs det alltid kompletterande information. Den kompletterande informationen kan innehålla fler och i några fall känsliga uppgifter; därför registreras den aldrig i SIS. Sådana uppgifter finns i stället på de nationella Sirenekontoren.

Det är naturligtvis angeläget att den person som har påträffats inte uppehålls i onödan om den stat som har träffat på personen inte kan vidta den begärda åtgärden. Därför får alla Sirenekontor viss kompletterande information redan innan rapporten registreras i SIS. Annan kompletterande information ska Sirenekontoret i den stat som har registrerat rapporten kunna lämna inom tolv timmar.

Schengenkonventionen ställer höga krav på datasäkerheten och integritetsskyddet för SIS och Sirene. Dessvärre är det omöjligt att helt gardera sig mot att fel och misstag begås, hur hårda krav och kontroller man än bygger upp. Samtidigt kan man i belysning av att ett stort antal myndigheter i Europa har tillgång till SIS och att SIS har varit i drift i över fem år dra slutsatsen att säkerheten vad gäller SIS och Sirene är god. I Sverige byggs SIS upp med samma säkerhets- och skyddsmekanismer som våra andra polisregister. Jag vågar därför påstå att säkerheten för uppgifter i det svenska SIS-registret är mycket god.

Anf. 86 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Anledningen till interpellationen är att Sverige till våren ska ansluta sig till detta informationssystem, benämnt SIS, och också att den gemensamma tillsynsmyndigheten nu har kommit med sin fjärde verksamhetsrapport.

Denna rapport är inte munter att läsa. De farhågor som Miljöpartiet hyste redan vid antagandet av reglerna om Schengensamarbetet avseende SIS har ytterligare en gång besannats. Ur demokratisk synvinkel är det synnerligen stötande att medlemsstaterna är beredda att satsa åtskilliga miljarder på att bygga upp ett system för registrering av sina medborgare men inte, fru talman, villiga att satsa några nämnvärda resurser på att trygga rättssäkerheten.

Det är därför jag har frågat justitieministern vad Sverige kommer att göra i det fortsatta arbetet för att se till att den gemensamma tillsynsmyndigheten tilldelas efterfrågade resurser och för att dess rekommendationer genomförs samt på vilket sätt man ska göra detta.

Tyvärr specificeras det inte några tankar om detta framtida arbete i svaret. Ministern säger: "Jag kan inte i dagsläget förstå vad som saknas." Av den fjärde verksamhetsrapporten framgår att det är svårigheter med att få medel, både personella och ekonomiska, till att bedriva en kontrollverksamhet värd namnet. Eftersom besluten i Schengens verkställande organ om den gemensamma tillsynsmyndighetens budgetpost, som är en garanti för dess oberoende, inte anges separat i Schengenregelverket disponerar den gemensamma tillsynsmyndigheten inte längre någon egen budgetpost. Den disponerar inte heller personal på heltid för att kunna sköta sitt sekretariat.

Fru talman! Det är det, justitieministern, som saknas. En budget och sekretariatets stöd är väsentligt för att garantera att den gemensamma tillsynsmyndigheten fungerar effektivt och kan utöva sin befogenhet.

Schengens verkställande organ har länge vägrat förse den gemensamma tillsynsmyndigheten med de budgetresurser och personella resurser som är nödvändiga. Därför kan inte denna myndighet bedriva det arbete man tänkt, dvs. informera medborgare om deras rättigheter gentemot SIS, anordna den gemensamma tillsynsmyndighetens årliga möte och framlägga dess förslag till förstärkta åtgärder.

Jag måste tyvärr säga att jag inte ser att regeringen tar det här problemet på allvar. Man säger att det är den nationella tillsynsmyndigheten, dvs. Datainspektionen i Sverige, som ska stå för arbetet. Men vi kommer ju att få ett utbyte av de uppgifter som gäller personer. Som justitieministern sade förs det i Sirenekontoren ganska omfattande register om personer. Där blandas efterlysta personer, sådana som står på spärlista och inte får komma in i landet och sådana som ska övervakas.

Anf. 87 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret, även om jag tycker att det finns stora brister i det här svaret.

Jag ska börja med att citera ur den gemensamma tillsynsmyndighetens rapport. På s. 6 beskriver man svårigheterna när man började 1995, hur svårt det var att över huvud taget få tillgång till den information som man behövde och de problem man har haft med det.

Sedan säger man: "Även om framsteg har gjorts återstår mycket att göra. Gemensamma tillsynsmyndighetens kontrollbesök 1996 och 1999 vid det centrala systemet i Strasbourg visade att systemet i sin helhet fungerar bra, men framhävde olika problem, varav vissa utgör betydande svårigheter när det gäller integriteten.

Dessa problem som Gemensamma tillsynsmyndigheten har konstaterat får en alldeles särskild betydelse när man betänker att det antal Schengenstater som tillämpar konventionen steg från 7 till 10 i slutet av 1997 och kommer att uppgå till 15 i början av 2001. Antalet uppgifter som förs in i SIS ökar följaktligen."

När den gemensamma tillsynsmyndigheten säger att integriteten utgör betydande svårigheter borde det vara en signal för Sverige, som sätter de här frågorna ganska högt på dagordningen, att faktiskt reagera.

Sverige borde inför sitt ordförandeskap agera när det gäller de viktiga integritetsfrågorna.

Jag kan också, fru talman, återge en del av ett TT-telegram, där man säger att passunionen Schengens databas fungerar utan demokratisk eller juridisk kontroll. Den innehåller känsliga personuppgifter och är dessutom vidöppen för missbruk. Larmrapporten kommer från en övervakningsmyndighet som granskar tillämpningen av databasen SIS.

Utifrån detta, fru talman, har jag synpunkter på justitieministerns svar, som säger att den tillsyn som finns är fullt tillräcklig. Det är mycket tydligt att det finns brister i systemet. Även om vi säger att vi här i Sverige har vår egen nationella myndighet, innebär detta ett utbyte av information som, om det inte fungerar i de andra länderna, utgör ett betydande rättssäkerhets- och integritetsproblem även för svenska medborgare. När man går in i ett gemensamt system måste man därför agera gemensamt för att förbättra säkerheten, och det finns inte tillstymmelse till det i justitieministerns svar.

Sedan måste jag lyfta fram att just den gemensamma tillsynsmyndigheten består av deltagare från de olika nationella länderna. Det finns två deltagare där som kommer från Sverige, så det är en mycket klart integrerad del. Därför måste man agera i den här frågan när den visar sådana tydliga brister.

Jag måste också, fru talman, kommentera budgeten lite grann, eftersom justitieministern säger att han i dagsläget inte kan förstå vad som saknas. År 1999 fick man en budget som var 0,021 % av Schengensystemets budget. 0,021 % för en tillsynsmyndighet som ska ha ett sådant allvarligt uppdrag kan väl ändå inte anses vara tillräckligt.

Man påpekar också i den här rapporten, fru talman, att det är viktigt att man ökar den parlamentariska kontrollen. I och med att systemen vidgas och att fler länder deltar måste man också öka den parlamentariska kontrollen.

Anf. 88 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vad gäller rapporten är inte de uppgifter som kom i TT alldeles korrekta. Rapporten säger att SIS i sin helhet fungerar bra och att systemets säkerhet bedöms vara allmänt tillfredsställande. Detta är knappast signaler om en alarmerande situation.

Vissa saker kan säkert förbättras. Det håller jag med om. Men som helhet fungerar systemet.

Den gemensamma tillsynsmyndighetens yttranden och rekommendationer har hanterats i de berörda rådsarbetsgrupperna. Flera länder har också redan låtit sina nationella SIS följa rekommendationerna. Tillsynsmyndigheten har faktiskt uttalat att man är nöjd.

Den särskilda tillsynsmyndigheten får också de medel som behövs. Att myndigheten begär mer pengar är inget ovanligt för en myndighet. Det känner vi om inte annat väl till i Sverige.

Att det är en låg promille av budgeten är inte så konstigt, eftersom tyngdpunkten ligger nationellt och all verksamhet är nationell. Också övervakningen är nationell.

Anf. 89 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag tycker efter att ha läst rapporten att situationen ändå är för oroväckande för att vi nu ska ingå i det här systemet. Det är många frågor som berör personer, och andra länder kan handskas väldigt slarvigt med de uppgifterna. Vi har inte kontroll över det. Det är därför det övergripande kontrollsystemet skulle kunna fungera. Jag skulle vilja gå så långt att jag säger att jag inte tycker att Sverige ska anslutas förrän kontrollsystemet förstärks och de involverade länderna vidtar de omfattande åtgärder som kontrollmyndigheten har pekat på. Det ska inte bara vara rekommendationer, utan det som fått anmärkning ska verkligen åtgärdas.

Det är ett stort antal myndigheter i respektive länder som är involverade och många personer. Jag tycker också att ett kontrollorgan ska göra en kontroll av vem som begär uppgifter och till vad. Det kommer inte den svenska datainspektionen att se.

Sverige måste alltså enligt Miljöpartiets mening verkligen markera allvarligheten i de framkomna bristerna. I en förlängning ser vi också, det har vi sagt förut, att detta skulle kunna bli en farlig utveckling. Ofta förekommer talet om storebrorssamhället. När man ser på allt som försiggår inser man att det inom en snar framtid kan bli verklighet. Det är så många register som kan sammankopplas och övervakas.

Det står också i Schengenvtalet att den inre säkerheten och ordningen noga bör beaktas. Man kan sätta frågetecken för vad det innebär. Vem tolkar vad inre säkerhet och ordning är? Är det när det förekommer demonstrationer mot beslut som medborgarna i EU inte tycker är bra? Det har förekommit flera gånger. Kan man då vidta den här registreringen och övervakningen?

Jag menar att det finns en fara. Jag säger inte att det är så, men det kan bli så mycket snabbt när man har allt detta förberett. Det är därför kontrollen är så oerhört viktig, fru talman.

Jag tycker också att man kan sätta detta i relation till vad som annars försiggår i Schengensamarbetet. Vi har nu haft personer här som kollat våra gränsstationer. Är våra yttre gränskontroller tillräckliga? Det har lagts ned stor möda på det. I det perspektivet tycker jag att det här har behandlats styvmoderligt.

Jag hoppas att justitieministern efter den här interpellationsdebatten ändå tar en ny funderare på de här frågorna. Jag önskar att de drivs mer aktivt inför ordförandeskapet och i det fortsatta samarbetet med justitieministrarna i EU.

Anf. 90 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Justitieministern kan säkert hitta många ställen i den gemensamma tillsynsmyndighetens senaste rapport där man också säger att mycket har förbättrats. Men då måste man ändå se det utifrån det utgångsläget att det var oerhört kraftiga brister från början. Just noteringarna att mycket har förbättrats ska man vara glad för, men det får man definitivt inte ta till intäkt för att ytterligare saker inte behöver göras.

Jag ska lyfta fram en av de saker som man hade drivit när man hade gjort en kontroll på Sirenmyndigheten. Då svarar man också: "Medlemsstaterna anser i allmänhet att en stor del av rekommendationerna från den gemensamma tillsynsmyndigheten redan har genomförts — —."

Prot. 2000/01:26

14 november

Svar på

interpellationer

Men man vill ”fästa uppmärksamheten på att vissa förslag är ganska besvärliga ur teknisk och organisatorisk synpunkt i förhållande till det mål som eftersträvas. Medlemsstaterna anser att eftersom SIS, med hänsyn till sitt innehåll och den typ av information som vidarebefordras, utgör en polisdatasäkerhet som skall användas dagligen, bör de åtgärder som rör datasäkerhet inte medföra någon oproportionerlig inskränkning av användandet av SIS-uppgifterna.”

Det här är ett av de stora problemen, dvs. alla dessa som har tillstånd till registret. I början av 2001 kommer det vara fråga om 15 länder. Det är en enorm mängd information, en enorm mängd uppgifter, och det kommer att vara en enorm mängd människor med tillstånd till registret. Det som har föreslagits som en förbättring av säkerheten på Sirenekontoren är en kontroll av personalkategori, byten av lösenord och ökad kryptering. Men det är just som ministern säger, dvs. att vi inte är bundna av dessa rekommendationer. Det är tyvärr det som många av länderna säger, dvs. man är inte bunden av rekommendationerna, och det är tekniskt krångligt och det kommer att bli försämringar. Då måste det för människors rättssäkerhet vara kontroll över systemet.

Fru talman! Jag hoppas också att justitieministern fortsätter att diskutera frågorna och lyfter upp dem framöver när han möter sina kolleger. Sverige kan faktiskt vara pådrivande i registerfrågor när det gäller säkerhet och den personliga integriteten. Det kommer att bli ett massivt register. Redan i dag finns 10 miljoner anteckningar i systemet. De flesta är på förlorade pass osv., men 1,3 miljoner rör riktiga registreringar. Detta ökar lavinartat.

Fru talman! Jag vill sluta med ytterligare ett citat från rapporten på s. 6 som jag tycker ger ett underlag till parlamentarisk kontroll: ”De polisiära informationssystemen utvecklas, däribland Schengensystemet. Denna utveckling bör åtföljas av en ökning av den roll som de berörda oberoende tillsynsmyndigheterna spelar. Införlivandet av Schengen i Europeiska unionen, såsom det framgår av Amsterdamfördraget bör erbjuda mer insyn och fler garantier för medborgarnas grundläggande rättigheter. De nationella parlamenten och de europeiska myndigheterna kan nu ta mer aktiv del i förverkligandet av dessa mål.”

Det innebär att vi måste också se en ökad parlamentarisk kontroll. Jag hoppas att justitieministern kommer att återkomma i frågan.

Anf. 91 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att man måste vara mycket noggrann med hanteringen av register. Det är bra att frågan debatteras, och vi ska fortsätta att diskutera den. Ingen tjänar på dålig datasäkerhet.

Det är viktigt att erinra om att Sverige har en bra kontroll genom Datainspektionen. Situationen visar att den särskilda tillsynsmyndigheten fungerar. Det är tre saker som redovisas, nämligen säkerheten på Sirenekontoret, arkivering av akter efter radering av rapport och införande i SIS av en uppgift om de personer vars identitet har missbrukats. Dessa grupper har tagits hand om av de berörda rådsarbetsgrupperna i EU.

Den korrekta uppgiften om personer som finns med i register är 840 000, som ska jämföras med 130 miljoner människor.

Anf. 92 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är bra att justitieministern säger att det här är en fråga som tar lite mer arbete framöver. I svaret sades att tillsynsmyndigheten har en viktig funktion att fylla för Schengenarbetet och att synpunkter och rekommendationer ska tas på största allvar. Sedan kommer den efterföljande bisatsen, nämligen följas så långt det är möjligt. Det är det jag inte tycker räcker. Bristerna ska åtgärdas – när det ska vara ett utbyte av information mellan länderna.

Justitieministern säger i svaret att de länder som inte sköter sig kan formellt inte bindas av rekommendationerna från den gemensamma tillsynsmyndigheten. Det är den stora bristen. Även om det sker ett påpekande om att något inte är bra, finns det ingen som kan se till att bristen åtgärdas. Det lämnas öppet. Ska vi då ansluta oss till det systemet?

Jag fick ett meddelande från Miljöpartiets representant i EU-parlamentet i dag. Hon hade sett att jag skulle ställa en fråga. Hon sade att det i dag var ett betänkande om ett oberoende organ som ska kontrollera personuppgifter som skulle diskuteras i EU-parlamentet. Den frågan kommer säkert upp till diskussion i rådet.

Anf. 93 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det är väldigt positivt att justitieministern tycker att detta är viktigt och att vi ska fortsätta att diskutera frågorna. Jag ska avsluta med att lyfta upp en fråga som vi inte har diskuterat så mycket men som också har med detta att göra. Den gäller möjligheten att få rättelse, framför allt för människor som står på spärlista och som över huvud taget inte får möjlighet att komma in i Schengenområdet. De har små möjligheter att veta vart de ska söka sig, hur de ska få rättelse, hur de ska få veta vad som över huvud taget står om dem. Det är ett stort problem som inte bara kan lösas på svensk nivå, utan det är en fråga som måste lösas i ett större perspektiv.

Här i Sverige vet vi vart vi kan vända oss och hur vi kan få möjlighet till rättelse. Men människor som kommer utifrån och utestängs från hela Schengenområdet har små möjligheter att få veta vem som har registrerat, hur de ska få rättelse osv. De människor som står vid gränsen har svårt att ta sig fram för att få klarhet. Där innebär systemet att hela området sluts, och det ger dessa människor små möjligheter att på ett rättssäkert sätt få sin sak prövad.

Det är ytterligare en diskussion som vi också måste lyfta upp och som är en konsekvens av systemet. Det är viktigt att vi har kontroll, att se vilka effekter det blir och hur uppföljningen ska ske så att det inte blir dessa negativa effekter av systemet.

Anf. 94 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag sade 130 miljoner, men det är 313 miljoner – ännu fler!

Jag vill vara tydlig genom att säga följande. Det låter hemskt, men totalt hundra procentig datasäkerhet kan faktiskt aldrig finnas. Vi kan aldrig hundra procentigt gardera oss, men det är just därför det är så viktigt. Det har aldrig funnits. Det är som att säga att brott aldrig kommer att begås. Det är därför det är så viktigt med kontrollerna.

Jag ber att få återkomma om frågan om den nationella nivån. Jag tackar för den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Återkallelse av motioner

Andre vice talmannen anmälde att Bengt-Ola Rytting (s) i skrivelse den 8 november 2000 återkallat den av honom m.fl. väckta motionen 2000/01:MJ311 Förbättrad skogsvård.

Andre vice talmannen anmälde att Lennart Daléus (c) i skrivelse den 10 november 2000 återkallat den av honom m.fl. väckta motionen 2000/01:So542 Hälso- och sjukvården.

Andre vice talmannen anmälde att talmannen avskrivit dessa motioner.

Skrivelserna lades till handlingarna.

17 § Anmälan om inkomna faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktrapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:36 Förslag till rådet om förordning om att upprätta ett gemensamt system för jämförelse av asylsökandes och vissa andra utlänningars fingeravtryck – Eurodac *KOM (1999) 260* till socialförsäkringsutskottet

2000/01:37 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skärpta avgaskkrav för två- och trehjuliga motorfordon – ”2003-krav” för motorcyklar *KOM (2000) 314* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:38 Rapport från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet om genomförandet av meddelandet ”Uppbyggnad av ett omfattande partnerskap med Kina”, tidigare benämnt ”Mot ett globalt partnerskap med Kina” *KOM (2000) 552* till utrikesutskottet

18 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motion
2000/01:Sf9 till socialförsäkringsutskottet

19 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 2000/01:FiU8, FiU9 och FiU12
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU2
Skatteutskottets betänkanden 2000/01:SkU2 och SkU4
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU4

Prot. 2000/01:26
14 november

20 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2000/01:22 Anpassningar på företagsskatteom-
rådet till EG-fördraget m.m.
2000/01:Sk16 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m)

med anledning av prop. 2000/01:27 En ny statistiklagstiftning
2000/01:Fi5 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)
2000/01:Fi6 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)
2000/01:Fi7 av Per Landgren m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2000/01:31 Vissa förmögenhets- och punktskattefrågor, m.m.

2000/01:Sk17 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m)
2000/01:Sk18 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m)
2000/01:Sk19 av Per Rosengren m.fl. (v)
2000/01:Sk20 av Birger Schlaug (mp)
2000/01:Sk21 av Kenneth Lantz m.fl. (kd)
2000/01:Sk22 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)
2000/01:Sk23 av Johan Pehrson och Karin Pilsäter (fp)

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2000/01:SfU5 Ny socialavgiftslag

Konstitutionsutskottets betänkanden
2000/01:KU3 Statlig förvaltning
2000/01:KU6 Kommunala kompetensfrågor
2000/01:KU7 Valfrågor

21 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 13 november

2000/01:107 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Utvärdering av kasinoverksamhet
2000/01:108 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Uppehållstillstånd

den 14 november

2000/01:109 av *Maud Ekendahl* (m) till socialminister Lars Engqvist
Läkemedlet Rohypnol
2000/01:110 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Turistnäringens framtid
2000/01:111 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Programverksamheten inom kriminalvården
2000/01:112 av *Erling Wälivaara* (kd) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Åtgärder mot mobbning
2000/01:113 av *Johan Pehrson* (fp) till miljöminister Kjell Larsson
Klimatförändringar

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 november

2000/01:205 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Rasistiska brott och brott mot homosexuella

2000/01:206 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Medföljande make/maka vid UD-tjänst

2000/01:207 av *Sven Bergström* (c) till statsrådet Mona Sahlin
UMTS-utrymme

2000/01:208 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Subventionering av kommersiella TV-kanaler

2000/01:209 av *Jan Backman* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Stiftelsen Arbetets museums stadgar

2000/01:210 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Utbyggnaden av E 6:an

2000/01:211 av *Tuve Skånberg* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Lokalisering av Lunds historiska museum

den 13 november

2000/01:212 av *Birger Schlaug* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Ökad mängd försöksdjur inom EU och minskad validering

2000/01:213 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Rester av bekämpningsmedel i dricksvatten

2000/01:214 av *Jonas Ringqvist* (v) till miljöminister Kjell Larsson
EIB och miljö

den 14 november

2000/01:215 av *Helena Bargholtz* (fp) till socialminister Lars Engqvist
Ersättning för arbetsskador

2000/01:216 av *Henrik S Järrel* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Framtida underhåll av marinens fartyg

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 november.

23 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 november

2000/01:160 av *Lennart Värmbys* (v) till finansminister Bosse Ringholm
Kärnkraften i Ukraina

den 14 november

2000/01:159 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Ingela Thalén
Dröjsmålsränta vid felaktig hantering av försäkringskassan

2000/01:165 av *Anne-Katrine Dunker* (m) till socialminister Lars Engqvist
Bostadsproblem för synskadade

2000/01:191 av *Owe Hellberg* (v) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Krav på budgetbalans i kommunerna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 november.

24 § Kammaren åtskildes kl. 19.39

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.35 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Anmälan om uteblivet svar på interpellation	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	2
5 § Svar på interpellation 2000/01:69 om avdragsregler för sponsring.....	3
Anf. 1 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	3
Anf. 2 ANNE-KATRINE DUNKER (m).....	3
Anf. 3 ELISABETH FLEETWOOD (m)	4
Anf. 4 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	5
Anf. 5 ANNE-KATRINE DUNKER (m).....	6
Anf. 6 ELISABETH FLEETWOOD (m)	6
Anf. 7 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	7
Anf. 8 ANNE-KATRINE DUNKER (m).....	8
Anf. 9 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	8
6 § Svar på interpellation 2000/01:39 om grundnivån i föräldraförsäkringen	9
Anf. 10 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	9
Anf. 11 LENA EK (c)	9
Anf. 12 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	10
Anf. 13 LENA EK (c)	11
Anf. 14 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	12
Anf. 15 LENA EK (c)	12
Anf. 16 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	13
7 § Svar på interpellation 2000/01:57 om försvarsekonomin.....	13
Anf. 17 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	13
Anf. 18 INGVAR ERIKSSON (m)	14
Anf. 19 BJÖRN LEIVIK (m)	15
Anf. 20 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	15
Anf. 21 INGVAR ERIKSSON (m)	16
Anf. 22 BJÖRN LEIVIK (m)	17
Anf. 23 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	17
Anf. 24 INGVAR ERIKSSON (m)	18
Anf. 25 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	18
8 § Svar på interpellation 2000/01:58 om säkerhetspolitiken	19
Anf. 26 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	19
Anf. 27 GÖRAN LINDBLAD (m).....	19
Anf. 28 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	20
Anf. 29 GÖRAN LINDBLAD (m).....	21
Anf. 30 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	21
Anf. 31 GÖRAN LINDBLAD (m).....	21
Anf. 32 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	22
9 § Svar på interpellation 2000/01:74 om ett förbättrat företagsklimat.....	22
Anf. 33 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	22

Anf. 34	INGA BERGGREN (m)	23
Anf. 35	INGER RENÉ (m)	24
Anf. 36	BERIT ADOLFSSON (m)	25
Anf. 37	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	25
Anf. 38	INGA BERGGREN (m)	26
Anf. 39	INGER RENÉ (m)	27
Anf. 40	BERIT ADOLFSSON (m)	28
Anf. 41	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	28
Anf. 42	INGA BERGGREN (m)	29
Anf. 43	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	30
10 §	Svar på interpellation 2000/01:75 om statliga företag och ägarkompetens	30
Anf. 44	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	30
Anf. 45	OLA KARLSSON (m)	31
Anf. 46	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	32
Anf. 47	OLA KARLSSON (m)	33
Anf. 48	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 49	OLA KARLSSON (m)	34
Anf. 50	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	35
11 §	Svar på interpellation 2000/01:78 om Heby kommuns länstillhörighet	35
Anf. 51	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	35
Anf. 52	MIKAEL OSCARSSON (kd)	36
Anf. 53	HARALD NORDLUND (fp)	36
Anf. 54	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	37
Anf. 55	MIKAEL OSCARSSON (kd)	38
Anf. 56	HARALD NORDLUND (fp)	38
Anf. 57	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	38
Anf. 58	MIKAEL OSCARSSON (kd)	39
Anf. 59	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	39
	Ajournering	39
	Återupptagna förhandlingar	40
12 §	Svar på interpellation 2000/01:49 om narkotika och ungdomsbrottslighet	40
Anf. 60	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	40
Anf. 61	GUN HELLSVIK (m)	41
Anf. 62	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	43
Anf. 63	GUN HELLSVIK (m)	43
Anf. 64	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	44
Anf. 65	GUN HELLSVIK (m)	45
Anf. 66	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	45
13 §	Svar på interpellation 2000/01:52 om säkerheten inom rättspsykiatri	46
Anf. 67	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	46
Anf. 68	GUN HELLSVIK (m)	47
Anf. 69	ALICE ÅSTRÖM (v)	47
Anf. 70	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	48
Anf. 71	GUN HELLSVIK (m)	49
Anf. 72	ALICE ÅSTRÖM (v)	49

Anf. 73	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	50
Anf. 74	GUN HELLSVIK (m)	50
Anf. 75	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	51
14 §	Svar på interpellation 2000/01:65 om polissituationen	51
Anf. 76	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	51
Anf. 77	ANDERS G HÖGMARK (m)	52
Anf. 78	LARS BJÖRKMAN (m)	53
Anf. 79	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	54
Anf. 80	ANDERS G HÖGMARK (m)	55
Anf. 81	LARS BJÖRKMAN (m)	56
Anf. 82	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	57
Anf. 83	ANDERS G HÖGMARK (m)	57
Anf. 84	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	58
15 §	Svar på interpellationerna 2000/01:83 och 84 om kontrollen av Schengens informationssystem	59
Anf. 85	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	59
Anf. 86	KIA ANDREASSON (mp)	60
Anf. 87	ALICE ÅSTRÖM (v)	61
Anf. 88	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	62
Anf. 89	KIA ANDREASSON (mp)	63
Anf. 90	ALICE ÅSTRÖM (v)	63
Anf. 91	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	64
Anf. 92	KIA ANDREASSON (mp)	65
Anf. 93	ALICE ÅSTRÖM (v)	65
Anf. 94	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	65
16 §	Återkallelse av motioner	66
17 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	66
18 §	Hänvisning av ärende till utskott	66
19 §	Förnyad bordläggning	66
20 §	Bordläggning	67
21 §	Anmälan om interpellationer	68
22 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	69
23 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	70
24 §	Kammaren åtskildes kl. 19.39	70

